

Rekonstrukce druhově bohatých lučních společenstev ve Zlínském kraji

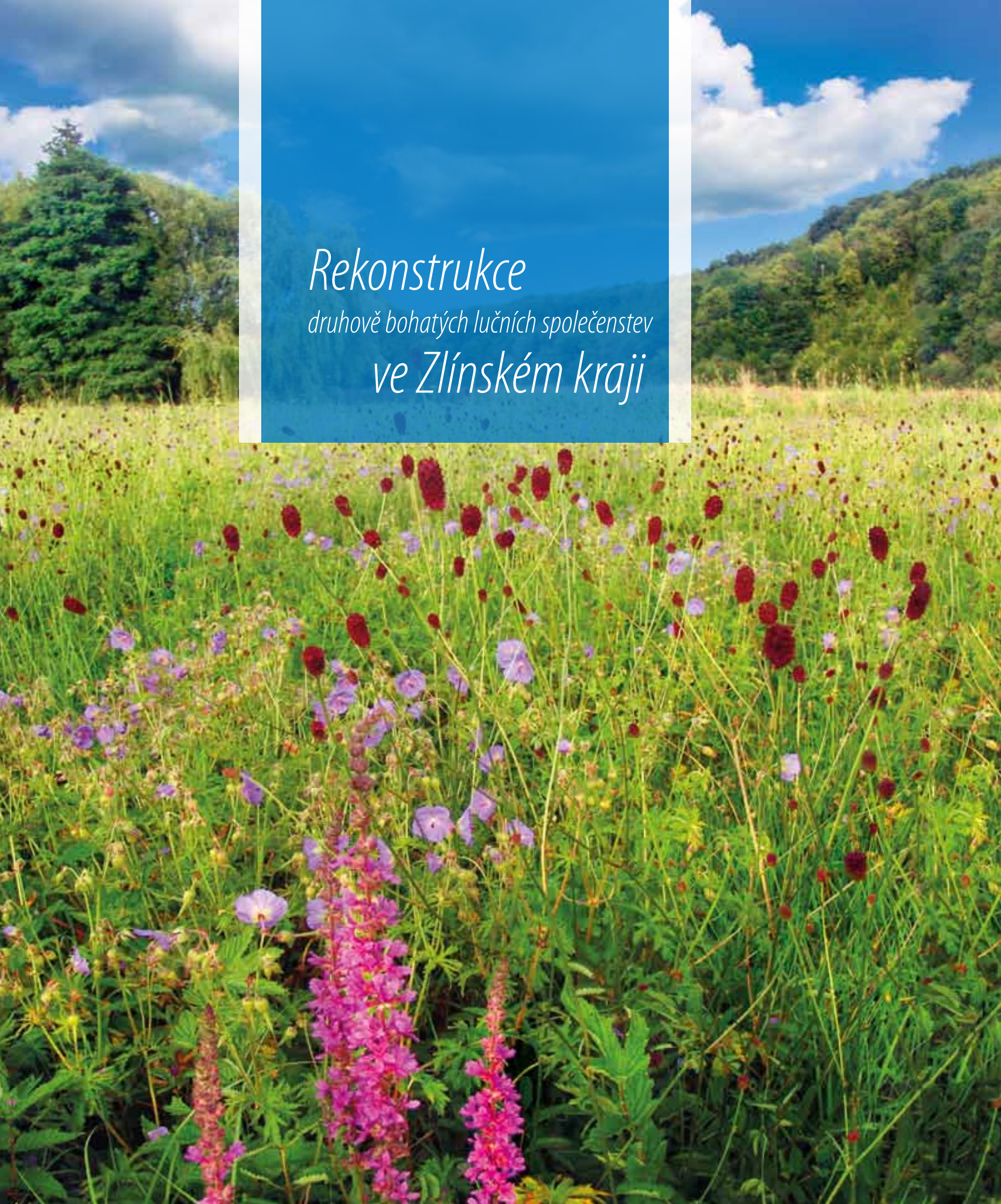
*Vydáno ve spolupráci s EEA Grants a Norway Grants,
Prostě případný doprovodný text, který má přijít
na zadní stranu obálky*

Rekonstrukce drahově bohatých lučních společenstev ve Zlínském kraji

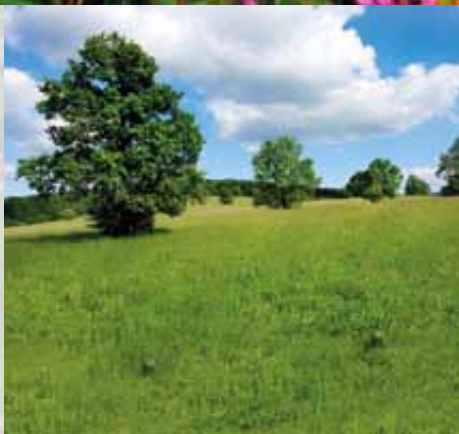

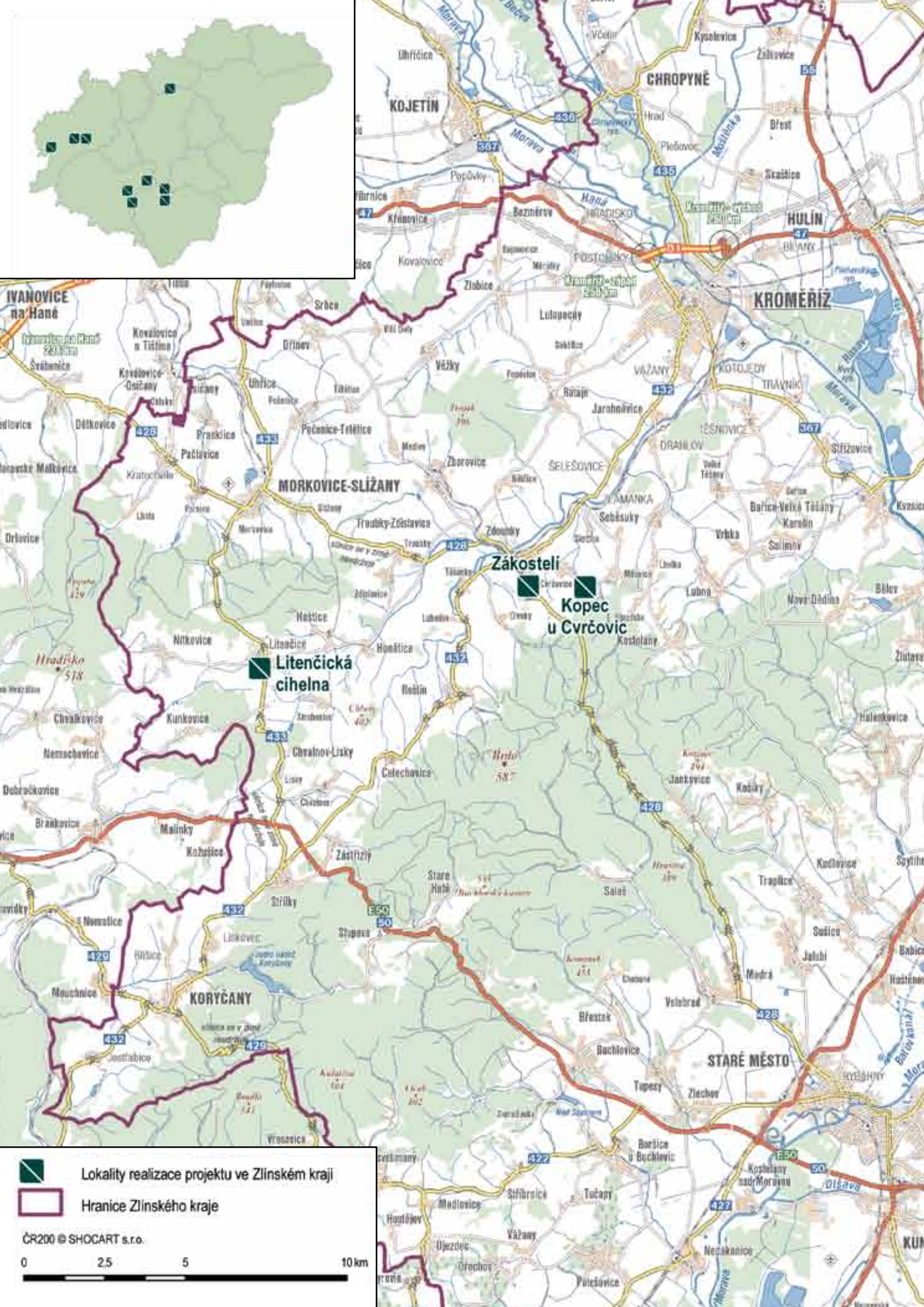

Rekonstrukce

*druhově bohatých lučních společenstev
ve Zlínském kraji*

 Lokality realizace projektu ve Zlínském kraji
 Hranice Zlínského kraje

Rekonstrukce

druhově bohatých lučních společenstev

ve Zlínském kraji

Petr Pavelčík

Publikace vznikla v rámci projektu „Rekonstrukce druhově bohatých lučních společenstev ve Zlínském kraji“, CZ 0071, za podpory Finančních mechanismů Evropského hospodářského prostoru a Norska.

Poděkování

Děkujeme všem vlastníkům pozemků a nájemcům pozemků zařazených do projektu za jejich pozitivní přístup k ochraně přírody a krajiny, za umožnění realizace projektu na svých pozemcích a za spolupráci při udržení projektem nastolených příznivých podmínek.

Druhy které jsou chráněny dle vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny:

- §1 .....kriticky ohrožený (KO)
- §2 .....silně ohrožený (SO)
- §3 .....ohrožený (O)

Druhy dle Červeného a černého seznamu cévnatých rostlin České republiky:

- C1 .....kriticky ohrožené druhy (IUCN: critically endangered, CR), velmi vzácné a velmi ohrožené druhy, zpravidla jen na 1-5 lokalitách
- C2 .....silně ohrožené (IUCN: endangered, EN), druhy s prokazatelným a trvalým ústupem
- C3 .....ohrožené druhy (IUCN: vulnerable, VU), druhy se slabším, ale trvalým ústupem
- C4 .....vzácnější taxony vyžadující další pozornost
- KÚ .....krajský úřad
- FM EHP/Norska .....finanční mechanismus Evropského hospodářského prostoru a Norského království
- EVL .....evropsky významná lokalita
- NPR .....národní přírodní rezervace
- NPP .....národní přírodní památka
- PP .....přírodní památka
- nPP .....navrhovaná přírodní památka
- PR .....přírodní rezervace
- nPR .....navrhovaná přírodní rezervace
- NP .....národní park
- CHKO BK .....Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty
- SK .....Slovensko
- HU .....Maďarsko

<i>Úvodní slovo</i>	5
<i>Od historie k projektu</i>	7
<i>Zákostelí</i>	11
<i>Kopec u Cvrčovic</i>	21
<i>Nedachlebické pastviny</i>	31
<i>Maršov</i>	41
<i>Újezdecký les</i>	51
<i>Litenčická cihelna</i>	61
<i>Pardus</i>	71
<i>Sady u Javorovca</i>	81
<i>Stráně u Popovic</i>	91
<i>Následná péče</i>	101

Dostáváte do ruky brožuru, která je výstupem dvouletého projektu Zlínského kraje, podpořeného Finančním mechanismem Evropského hospodářského prostoru a Norska, tzv. Norských fondů. Projekt nese název Rekonstrukce druhově bohatých lučních společenstev ve Zlínském kraji a jeho cílem je navrátit druhovou pestrost společenstvům, která postupně zanikají z důvodu absence běžného hospodaření, kosení a pastvy, které je po předchozí staletí utvářelo.

Jde sice jen o vybraný zlomek zanikajících lokalit, ale současně o důležitý krok k zachování dědictví našich otců a dědů. Vytvářením mozaiky ostrůvků druhového bohatství vzniká základ, jakási genová banka rostlinných i živočišných druhů pro možnou rekonstrukci okolní krajiny do budoucna.

Věřím, že čtenáře tato publikace zaujme a inspiruje k zamyšlení, jak nakládáme s dědictvím předků i bohatstvím naší přírody a kolik úsilí a prostředků stojí, chceme-li obnovit to co v minulosti bývalo obecně běžné.

Milena Kovaříková

Členka Rady Zlínského kraje

Oblast životní prostředí, zemědělství a rozvoj venkova

Poděkování všem kolegům, spolupracovníkům, fotografům a odborným poradcům, s jejichž přispěním tato publikace vznikala, jmenovitě je to

Milena Kovaříková, Alan Urc, Jaroslav Hrabec, Augustýn Kunc, Lenka Horčicová, Miluše Poláková, Irena Křeková, Roman Krajíček, Magdalena Šnajdarová, Pavel Šnajdara, Michal Girgel, Jan Pavelka, Iva Demuthová, Kateřina Novotná, Vladimír Němec, Zdeněk Koníček, Miloš Šťastný, Petr Janeček, Petr Batoušek, František Kopeček, Petr Šimčík, Jiří Barčík, Květoslav Fryšták, Dagmar Zábranská, Vlasta Ondrová, Pavel Šálek, Zdeněk Podešva, Martin Hrouzek, Ladislav Kandrnál, Josef Křen, Petr Kunčík, Bedřich Lansfeld, Josef Lengyel, Miroslav Lubas, Jiří Sviečka, Tomáš Svačina, Martin Šabík, Jakub Šafář a Petr Tomáš.

Autoři fotografií:

Květoslav Fryšták	15, 35, 41, 53, 143, 184, 185, 241, 226c, 226d, 311, 380, 397, 398
Michal Girgel	22, 23, 26b, 32, 33, 58, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 91, 94, 139, 201, 203, 205, 206, 207, 285, 286, 287, 387, 388, 399a, 424b
Martin Hrouzek	65, 112, 113a, 149, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 324, 325, 391, 421, 421a, 424c, 424d, 424f
Ladislav Kandrnál	191, 224, 385
Josef Křen	12a, 72, 73, 109, 141, 142, 226a, 226b, 261, 262, 262a, 272, 273, 342, 392
Petr Kunčík	359, 360, 360a, 381, 382, 383, 397a
Bedřich Lansfeld	62, 63, 346
Josef Lengyel	118, 118a, 187, 343, 343a, 343b, 344
Kateřina Novotná	162 a, 162b
Miroslav Lubas	52
Tomáš Svačina	244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 260, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 279, 280
Martin Šabík	83, 84, 186, 310
Jakub Šafář	188, 303, 326, 373, 386
Petr Šimčík	152
Pavel Šnajdara	29, 29a, 306, 420c
Petr Tomáš	82, 345
ostatní Petr Pavelčík	

Z historie hospodaření ...

Louky, jak je dnes známe, byly kdysi využívány převážně jako pastviny. Na jejich vzniku, vývoji a současném stavu, se podstatnou měrou podílel člověk. Na našem území se páslo už od období neolitu (5 300 až 4 300 př. n. l.), chov hospodářských zvířat byl založen výhradně na pastvě až do starší doby kamenné (750 až 500 př. n. l.). K chovaným zvířatům patřil skot, ovce a kozy, méně prasata. Páslo se volně i v lesích.

První kosey se objevují ve vykopávkách zhruba kolem roku 500 př. n. l. Od 10. století n. l. nastává intenzivní mýcení lesů a rozšiřování orné půdy s úhorovým způsobem obhospodařování, které bylo vystřídáno trojhonným (ozim, jař, úhor). Lesní pastva probíhala prakticky bez omezení až do 16. století. Po zákazu pastvy v lesích za Marie Terezie se v průběhu 19. století dobytek postupně dostává po značnou část roku do stájí, louky se začínají kosit pro vytváření zásob na zimní období. Velká část obecních pastvin (tzv. draha) byla přeměněna na ornou půdu nebo využívána jako sečené louky. Do osevních postupů se zavádějí víceleté pícniny, čímž se zlepšuje výživa hospodářských zvířat a řeší se nedostatek krmiva v zimním období. Poslední obecní pastviny se udržely zhruba do poloviny 20. století, do období kolektivizace zemědělství. V tomto období dochází také k poklesu rozlohy trvalých travních porostů v celé ČR, k jejich poškozování intenzivním systémem obhospodařování, hnojením a přívsevy kulturními druhy trav a jetelů.

Louky je třeba chránit ...

V rámci cílené ochrany vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin, jedinečných přírodních jevů a výtvo-
rů byla v minulosti státními orgány zřízena na území Zlínského kraje reprezentativní síť maloplošných zvláště chráněných území, a to v kategorii přírodních rezervací a přírodních památek. Péče o tato území přísluší dle § 77a odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, krajskému úřadu, který na údržbu uvolňuje finanční prostředky. Dále se na území Zlínského kraje zachovala další cenná území s výskytem ohrožených druhů rostlin a živočichů. Tato místa nejsou chráněna podle zákona č. 114/1992 Sb., mnohá mají podobné parametry jako již vyhlášená maloplošná zvláště chráněná území. Přes všechny snahy ochránců přírody nebylo možné v minulosti zajišťovat legislativní ochranu a údržbu dalších významných lokalit. Jejich využívání či spíše neužívání po určitou dobu našťěstí výrazně nezměnilo dochované přírodní poměry. Jedná se především o extenzivně využívané louky, pastviny a sady, které se nacházejí ve velmi členitých, svažitých, a tak pro těžkou mechanizaci nepřístupných terénech, případně také o území využívaná k vojenskému výcviku a udržovaná před zarostením vegetací v rámci výcviku pásy těžké vojenské techniky. Část obtížně dostupných pozemků, nevhodných k intenzivní zemědělské velkovýrobě, byla opouštěna v průběhu kolektivizace zemědělství, další zůstala neobdělávána v důsledku novodobé transformace zemědělských subjektů. V relativně krátké době jsou „opuštěné“ louky ohroženy zarůstáním náletovými dřevinami.

Jak projekt pomůže ....

Výběr lokalit pro realizaci projektu byl proveden podle předem stanovených priorit. V první řadě se jednalo o území, kde je přírodovědná hodnota tak vysoká, že se připravuje vyhlášení územní ochrany dle zákona č. 114/1992 Sb., v kategorii přírodní památka nebo přírodní rezervace. Dále byly vybrány plochy, které se staly součástí sítě evropsky významných lokalit Natura 2000. Některé další lokality sice stoprocentně nesplňují hlediska výše uvedená, ale jsou perspektivní svou polohou a potenciálem stanovišť se současným nebo historickým výskytem chráněných a vzácných druhů živočichů a rostlin.

Na rekonstrukci těchto území nebylo dříve možné uvolnit finanční prostředky z rozpočtu Zlínského kraje a tak možnost dotace z FM EHP/Norska byla velmi vítaná. Sady a pastviny v nepřístupných terénech se totiž staly prakticky posledními ostrůvky pro přežívání původních druhů naší flory a fauny ve volné krajině, a jelikož je tento typ biotopu mimo pralesů

jeden z nejbohatších na počty druhů živočichů v našich zeměpisných šířkách, byla vítanou příležitostí možnost využití získání dotace k obnově žádoucích podmínek stanovišť a k zamezení zarůstání náletovými dřevinami, které luční lokality ohrožovalo.

Luční společenstva vyžadují cyklickou údržbu kosením nebo pastvou, jinak dochází ke snižování druhové rozmanitosti trávníků, celkové degradaci až zániku. Po včasné odstranění dlouholeté stařiny a potlačení náletových dřevin dochází poměrně rychle, díky zásobě semen v půdě a schopnosti rostlin přežívat určitou dobu nepříznivé podmínky, k regeneraci lučních společenstev a zvýšení biodiverzity. Projekt byl proto zaměřen na odstranění náletových dřevin a stařiny tak, aby bylo plochy možné následně kosit.

V některých územích došlo vlivem dlouhodobé absence údržby k zapojení větších ploch souvislých keřových porostů. Ty v podrostu neměly prakticky žádné zbytky původních hodnotných lučních společenstev. Objevovaly se zde některé druhy rostlin ruderálních společenstev - hlavně různé druhy pcháčů a štětka lesní, nepůvodní netýkavka malokvětá, lopuch plstnatý, ostružiníky apod. Pro aktivní podporu výskytu konkurenčně slabších původních druhů rostlin byl na vybraných vyčištěných plochách proveden dosev směsi původních druhů rostlin společenstva širokolistých suchých trávníků svazu Bromion erecti. Dosev byl realizován na plochách vyčištěných v období podzimu 2009 až jara 2010, kde ještě nedošlo k rozvoji dominance konkurenčně silnější skupiny ruderálních druhů rostlin a kde půda byla po jarním tání svou konzistencí vhodná k dosevu amělkému zapravení do povrchu půdy. Byl kladen velký důraz na původnost a regionální příslušnost vysévané směsi. Její použití v konkrétních podmínkách bylo konzultováno s odborníky. Pro překonání konkurenční bariéry bylo nutné na osetých plochách realizovat také odplevelovací seč, a to po šesti až osmi týdnech od výsevu.

Po realizaci projektu očekáváme zastavení sukcesních procesů, které by vedly k zániku lučních stanovišť, na 85 ha v rámci projektu ošetřených plochách; zvýšení početnosti zájmových druhů živočichů a rostlin, což se projevilo už v průběhu realizace projektu např. zjištěním některých vzácných druhů motýlů. Území budou dále udržována, pravidelně kosena nebo zde bude probíhat pastva. Jedním z cílů projektu je, aby některá z území byla po realizaci projektu a následném monitoringu navržena na vyhlášení jako přírodní památky nebo rezervace, jiná se stala hodnotnou součástí evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000.

Do projektu bylo zařazeno celkem 11 lokalit v 9 katastrálních územích, o výměře 85 ha.

Přehled lokalit:

název lokality	katastrální území	celková výměra	vlastník
Zákostelí	Zdounky	10,0 ha	Obec Zdounky
Kopec u Cvrčovic	Cvrčovice	8,8 ha	Obec Zdounky
Nedachlebické pastviny	Nedachlebice	18,7 ha	Obec Nedachlebice
Maršov (Záhumenice, U školy)	Maršov	2,8 ha	Město Uh.Brod
Újezdecký les	Újezdec	14,7 ha	Město Uh.Brod
Litenčická cihelna	Litenčice	2,4 ha	Městys Litenčice
Pardus	Rusava	2,05 ha	ČMSPOP
Sady u Javorovca	Javorovec	9,7 ha	Obec Mistřice
Stráně u Popovic (Dlouhé, Široký)	Popovice	16,07 ha	Obec Popovice

Zařazení lokality do projektu bylo podmíněno uzavřením smlouvy o spolupráci mezi Zlínským krajem a vlastníkem nebo nájemcem pozemků. Smlouva umožnila přístup na pozemky za účelem realizace rekonstrukčních prací a deklarovala závazek zajištění desetileté následné péče pro spolupracující stranu, tj. zajištění udržitelnosti projektu, které je podmínkou grantu. Pro většinu vlastníků a nájemců se jevila podmínka zajištění následné péče příliš velkou zátěží; těmi „statečnými“ jsou obce Zdounky, Nedachlebice, Město Uherský Brod, občanské sdružení Českomoravské sdružení pro ochranu přírody a Pozemkový spolek Naše příroda.

Na veškeré práce z grantu bylo vyhlášeno výběrové řízení formou veřejné zakázky. Technologie prací, kdy bylo nutné náletové dřeviny řezat těsně nad zemí, aby bylo možné v příštím roce louky kosit, byla zpočátku pro dodavatele z řad lesnických firem vysokou laťkou, přesto byly nakonec práce zrealizovány včas a ve smluvené kvalitě. Realizace projektu vyžadovala časté konzultace a dozor v terénu.

Realizací projektu se podařilo na vybraných lokalitách odstranit jednu z hlavních překážek, která bránila v jejich využívání jako sečené louky nebo pastviny, práce tím ale nekončí; zajištění podmínek pro vhodnou následnou péči je nezbytným předpokladem pro uchování a zvýšení přírodní rozmanitosti území.

Lokalizace: na jižním okraji obce Zdounky, 10 kilometrů jihozápadně od Kroměříže, na severním svahu vrchu Světlá (394,5 m), v nadmořské výšce 280–340 m. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Jihomoravská pahorkatina, podokresu Bučovická pahorkatina. Mapovací kvadrant 6770c.

26a • tořič včelonosný

Charakteristika území: lokalita Zákostelí jsou staré třešňové sady s mezofilními až subxerofilními trávničky, v severní části je malý švestkový sad zarostlý křovinami, stromovými vrby a topoly, ve střední části se nachází remízek s převahou akátů. Území je tvořeno odolnými sedimenty s převahou pískovců a s vápnitými jílovcí svrchního oddílu zdounecké jednotky vnějšího flyšového pásma. V severní části je patrně několik sesuvných partií, na historickou pastvu skotu je možné usuzovat podle charakteristických erozních rýh v jižní a východní části. Inventarizačními průzkumy bylo zjištěno množství vzácných a chráněných druhů rostlin, z orchidejí např. tořič včelonosný (§1), pětiprstka hustokvětá (§1), vstavač vojenský (§2), okrotice bílá (§3), vemeník dvoulístý (§3), vemeník zelenavý (§3), kruštík polabský (§2), kruštík šírolistý (C4) a kruštík moravský (C1), který byl na Zákostelí určen jako nový druh a je to tedy jeho typová lokalita. Z ostatních druhů rostlin byl v r. 2010 znovu potvrzen kosatec trávolistý (§2), z vzácnějších druhů nalezneme zvonek moravský (C4), kozinec dánský (C3), ostřici oddálenou (C2), čilimník nízký, prostřelenec (hořec) křížatý (§3) a dřín jarní (§3). Zákostelí je okrajem extenzivně obdělávané mozaikovitě krajiny luk, sadů a polních remízků, žijí zde všechny dříve běžnější druhy motýlů jako je okáč bojínkový, okáč luční, okáč prosíčekový, hnědásek jitrocelový, žlutásek řešetlákový, bělásek řeřichový, soumráčník

jitrocelový, soumráčník černohnědý, babočka kopřivová, babočka paví oko, vřetenuška pětitečná, z vzácných druhů byl zjištěn

modrásek hořcový (§1). Během inventarizace se podařilo nalézt 27 druhů mravenců, 5 druhů rodu *Formica* je chráněno, velká část druhů je vázána na dřevo starých ovocných stromů. Z 22 druhů včel je 6 druhů čmeláků rodu *Bombus* chráněno jako ohrožené (§3), pačmelák *Psithyrus rupestris* je zařazen do kategorie silně ohrožený druh (§2). Z brouků zde žije chráněný střevlík *Carabus scheidleri helleri* (§3), střevlík *Carabus ullrichi ullrichi* (§3), svižník *Cicindela campestris campestris* (§3), krasec *Oxythyrea funesta* (§3). Extenzivní sady s podrostem keřů vyhledává strakapoud velký, žluna zelená, krutihlav obecný (§2), špaček obecný, dlask tlustozobý, tuhýk obecný (§3), tuhýk šedý (§3), pěníce černohlavá, pěníce vlašská (§2), pěníce pokřovní, budníček menší, budníček větší, sedmihlásek hajní, linduška lesní, strnad obecný, kos černý, drozd zpěvný, drozd kvíčala aj.

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, na základě zjištěných poznatků o výskytu

vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: vzhledem k výskytu teplomilných travníků bylo nutné maximálně odstínit zájmové plochy od porostů dřevin, v třešňovém sadu se severovýchodní expozicí ale s ponecháním co největšího počtu třešní. Pro další péči o území bylo důležité dbát na odstraňování dřevin co nejnižše nad zemí a důsledné pokosení a uklid stařiny. Práce byly realizovány ručně s pomocí motorových pil a křovinořezů.

Budoucnost lokality: po předběžné dohodě s vlastníkem je zpracován plán péče, který je jedním z podkladů pro vyhlášení chráněného území v kategorii pří-

rodní památka. Údržba území bude realizována mozaikovitým kosením ve vhodném období, na většině území by byla možná i časná jarní pastva, případně rotační pastva ovcí na části území, které je bez výskytu orchidejí. Stromy, které přesáhly smluvený průměr pro odstraňování v rámci grantu, by bylo dobré odstranit v další etapě po vyhlášení chráněného území, sad zase naopak dosadit vhodnými druhy třešní nebo i jiných dřevin, mimo ploch se zachovalými teplomilnými společenstvy a masovým výskytem orchidejí. Jedná se o unikátní území regionálního významu.

2 • botanicky nejcennější část území na okraji sesuvného území na jaře r. 2007, se skupinami bříz, osik a vrby jívy, severozápadní okraj Zákostelí

12 • v naší přírodě se vyskytuje stovky druhů blanokřídlého hmyzu se specifickými nároky, např. pestřenky pro svůj vývoj potřebují staré dřevo a zdroje nektaru, odmění se nám jako opylovači rostlin

23 • pětiprstka hustokvětá vykvétá asi 10 dní po podobném druhu pětiprstce žežulniku, spolehlivě se rozpozná i podle omamné karafátové vůně

26b • toič včelonosný byl na konci 20 století jednou z nejvzácnějších orchidejí v ČR, byl známý jen ze 4 míst. Na okrese Kroměříž byl zjištěn pouze na Zákostelí

4, 5 • střední část území před zásahem, jsou zde zachovalá luční společenstva s dominancí sveřepu vzpřímeného

9 • jihozápadní okraj Zákostelí po vyčištění, vpravo navazuje na část U lípy

7 • třešňový sad ve střední části po zásahu

3 • jižní okraj Zákostelí nazval objevitel území Augustýn Kunc jako „U lípy“, zachovalo se zde cenné teplomilné luční společenstvo

10 • jihozápadní okraj Zákostelí po vyčištění, vpravo navazuje na část U lípy

8 • na jihozápadním okraji se zájmové plochy napojují na louky s převahou ovsíku vyvýšeného, bojínku lučního a srhy říznačky, které omezují výskyt konkurenčně slabších druhů rostlin

11a • ve střední a severní části území nalezneme v květnu několik desítek vstavačů vojenských

11c • na suchých místech se vzácně vyskytuje čilimník nízký, živná rostlina vymírajícího žlutáska barvoměného

19 • severní část se sesuvem je nejbohatší na výskyt zvláště chráněných druhů rostlin

15 • strakapoud velký je nejčastěji se vyskytujícím druhem strakapouda, žije jak v lesích tak ve starších sadech, břehových porostech i parcích, jeho dutiny používají k hnízdění i jiní ptáci nebo se v nich mohou vyvíjet larvy zlatohlávků a páchníků

12a • v naší přírodě se vyskytuje stovky druhů blanokřídlého hmyzu se specifickými nároky, např. pestřenky pro svůj vývoj potřebují staré dřevo a zdroje nektaru, odmění se nám jako opylovači rostlin

13 • okáč luční je stále ještě běžným druhem stanovišť s původními druhy tráv, které jsou potravou housenek většiny běžnějších druhů okáčů

18, 17 • odstraňování stařiny a drobného náletu dřevin se provádělo pomocí křovinořezů

14 • můra gama se pozná podle charakteristické kresby i na složených křídlech, je to plošně rozšířený druh

16 • strnad obecný je jedním z nejběžnějších ptáků na Zákostelí, hnízdo si staví ve staré trávě na zemi, hnízdí od poloviny dubna

20 • severní část se sesuvem je nejbohatší na výskyt zvláště chráněných druhů rostlin

27 • modrásek vikvicový je dosud hojnějším stepním druhem v teplejších oblastech, přežívá na stepních lokalitách, úvozech polních cest, nerektivovaných lomech, hlinišťích a písčovních

11 • ve střední a severní části území nalezneme v květnu několik desítek vstavačů vojenských

29 • samec modráška hořcového se objevuje již koncem června, je to klasický myrmekofilní druh, housenku si mravenci odnášejí do mraveniště a starají se o ni jako o zdroj chutného sekretu

26 • velmi vzácně roste v oblasti Chřibů kosatec trávolistý, na Zákostelí roste jeden trs na severovýchodním okraji sesuvného území

25, 24, 23 • pětiprstka hustokvětá vykvetá asi 10 dní po podobném druhu pětiprstce žežulníku, spolehlivě se rozpozná i podle omamné karafiátové vůně

28 • prostřelenec (hořec) křížatý je živnou rostlinou kriticky ohroženého modráska hořcového, na začátku července lze nalézt na rostlinách vykladená vajíčka

21 • sesuv v severní části po údržbě

22 • v druhé polovině června se zbarví část Zákostelí do purpuru květy pětiprstky hustokvěté, která je chráněná a je v ČR považována za kriticky ohroženou

34 • hýl obecný se vyskytuje na Zákostelí hlavně v zimním období, hnízdí v jehličnatých lesích

32 • v okolí úvozové cesty a na okraji remízků v severní části nalezneme okrotici bílou

31 • v zarostených místech se vyskytuje celkem častý krušík široolistý

35 • brhlík lesní je stálý druh, vidět ho můžeme hlavně v zimním období u krmítek, hnízdí v dutinách stromů a v budkách, které zazdívá bahnitou směsí na velikost otvoru 26 mm

30, 30a • kruštík moravský, nový druh popsáný zlínským botanikem Petrem Batouškem na Zákostelí, jako ostatní z okruhu kruštíku polabského roste pod topoly a vrbami, v nejsevernější části Zákostelí na okraji zastavěné oblasti

33 • opuštěné okraje zastavěné oblasti zarůstají ruderalním společenstvem s invazním zlatobýlem kanadským

Lokalizace: 10 kilometrů jihozápadně od Kroměříže, nachází na severně až východně exponovaném svahu vrchu Světlá (394 m) nad levým břehem Cvrčovického potoka 0,6 km JJV od kaple v obci, v katastrálním území obce Cvrčovice (okr. Kroměříž), v nadmořské výšce 250–300 metrů. Podle regionálně-fytogeografického členění ČR patří do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Jihomoravská pahorkatina, podokresu Bučovická pahorkatina.

Charakteristika území: Převážnou část zaujímá vzrostlý třešňový a jabloňový sad, podle zbytků ohrad se jedná i o bývalé pastviny. Zapojený trávník na sušší až mezofilní půdách s ovšem vyvýšeným (*Arrhenatherum elatius*), sveřepem vzprámeným (*Bromus erectus*) je složen ze subxerothermních až mezofilních druhů. Geologickým podkladem je vnější flyš, ždánicko – hustopečského souvrství tvořené vápnitými jíly, slíny a pískovci, místy překryté vápnitými sprašemi. Půdy středně hluboké, těžké, hlinité s vyšším obsahem vápníku.

Z rostlin zde roste např. vstavač nachový (§2), vemeník dvoulistý (§3), kruštík růžkatý (§2), kruštík široolistý (C4), bradáček vejčitý (C4), zvonek moravský (C4), ostřice převislá (C2), ostřice Micheliho (C3), černohlávek velkokvětý (C3), hojně prvosienka jarní, svízel syříšťový, kozlík lékařský, ocún jesenní.

Inventarizační průzkumy živočichů nebyly provedeny, z motýlů byl pozorován otakárek ovocný (§3), babočka admirál, babočka sítkovaná, soumráčník jitrocelový, perleťovec malý, v soliterních třešních jsou výletové otvory po krasci třešňovém, z ptáků zde hnízdí např. strakapoud velký, strakapoud malý, krutihlav obecný (§2), ůhýk obecný (§3), strnad obecný, pěnice černohlavá,

pěnice pokrovní, budníček menší, sýkora koňadra, pěnkava obecná, kos černý, drozd zpěvný, drozd kvíčala, žluna zelená, žluva hajní (§2), vzácně byl zjištěn krkavec velký (§3), chřástal polní (§2) a strnad luční (§1). Z plazů byla pozorována ještěrka obecná (§2) a užovka obojková (§3), z obojživelníků ropucha obecná (§3), skokan štíhlý (§2) a rosnička zelená (§2).

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, na základě zjištěných poznatků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: vzhledem k výskytu teplomilných trávníků bylo nutné maximálně odstínit zájmové plochy od porostů dřevin, v třešňovém sadu se severovýchodní expozicí ale s ponecháním co největšího počtu třešní. Pro další péči o území bylo důležité dbát na odstraňování dřevin co nejnižší nad

70a • perleťovec menší žije na slunných lesních pasekách a okrajích lesů, prosvětlení sadu a porostu v území podporuje jeho výskyt

zemí a důsledné pokosení a úklid stařiny. Práce byly realizovány od jara 2009 do podzimu 2010, ručně motorovými pilami a křovinořezy.

Budoucnost lokality: stromy, které přesáhly smluvený průměr pro odstraňování v rámci grantu, by bylo dobré odstranit v další etapě po dohodě s vlastníkem pozemku a území tak ještě postupně prosvětlit, jedná se zejména o východní část s borovicí lesní. Sad pokud má zůstat sadem je nutné zase naopak dosadit vhodnými druhy třešní nebo i jiných dřevin, mimo ploch se zachovalými teplo milnými lučními společenstvy.

Lokalita je součástí komplexu luk a pastvin v údolí Cvrčovického potoka, vzhledem k členitosti terénu by bylo ideální zde kromě mozaikovitého kosení přístupnějších míst provozovat rotační pastvu ovcí a koz. Nedaleko se nachází přírodní památka Včelín, kde roste několik druhů orchidejí, které se mohou rozšiřovat na vyčištěné plochy, např. vstavač nachový a pětiprstka žežulník.

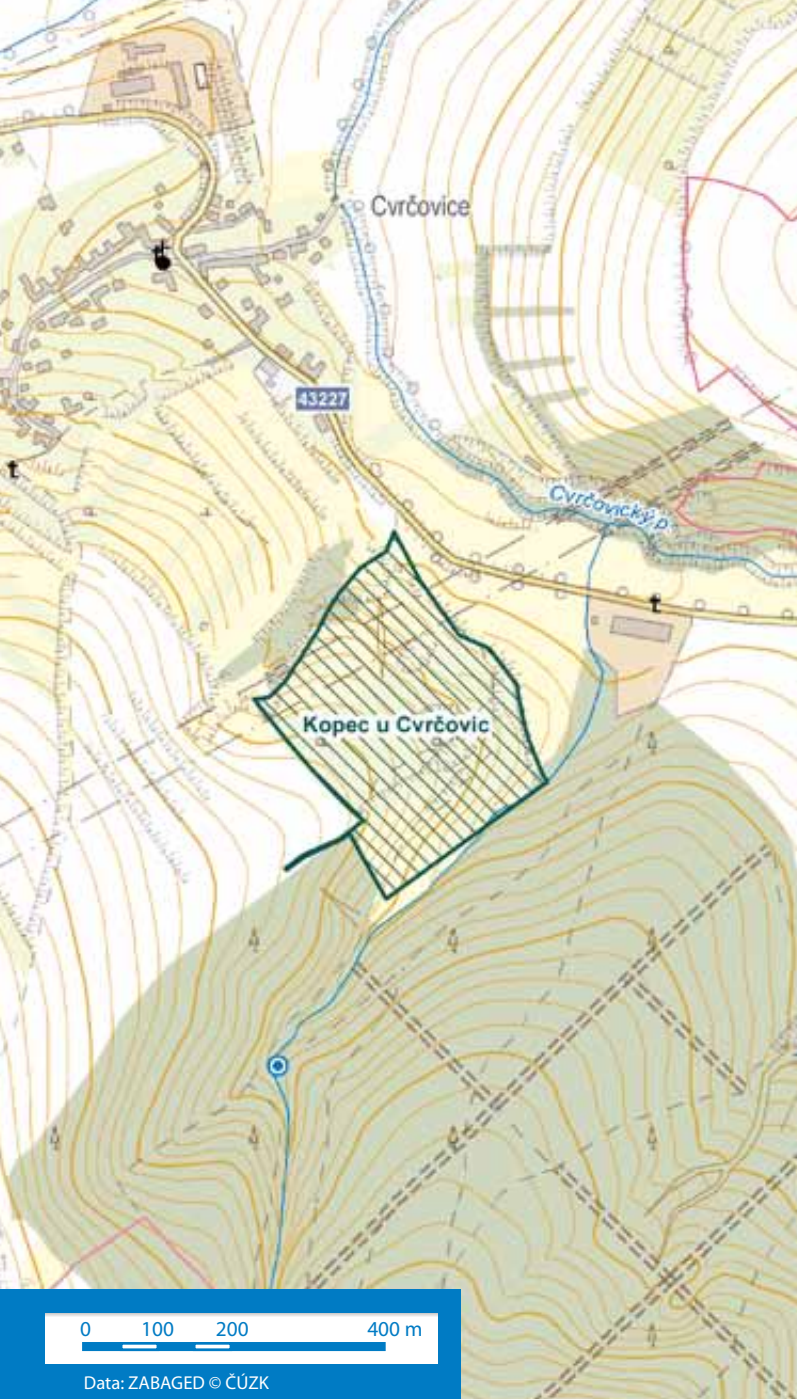
37 • celkový pohled z PP Včelín na jaře r. 2010

38 • ve spodní části svažitého území v jabloňovém sadu je travní společenstvo s převahou ovsíku vyvýšeného

39 • posečená a vyčištěná spodní část na podzim 2009

46 • přes údolí pohled na PP Včelín, částečně zarostenou pod elektrickým vedením náletovými dřevinami

47 • na jaře 2010 byl v PP Včelím proveden výřez pod elektrickým vedením

49 • centrální část území na jaře 2010 po vyčištění

48 • zářez bývalé cesty v centrální části území s nejzachovalejšími stepními společenstvy rostlin

44, 44a • babočka
sítkovaná má dvě
generace v roce, ta letní
se zcela liší od jarní

50b • prvosenka jarní
signalizuje minimální
změny v chemizmu
půdy, jejich masové
objevení po odstranění
stařiny je dobrým
předpokladem pro
obnovu původního
lučního porostu

52 • charakteristický drncivý hlas chřástala polního byl
slyšet vyjimečně v červnu 2010, mohlo se jednat
o nespárovaného jedince, hnízdící ptáci se už hlasově
moc neprojevují. Hnízdí ve vysoké trávě, mláďata vyvádí
v červenci, často jsou vysečena těžkou mechanizací.

53 • sýkora babka je méně častějším druhem
sýkory, na první pohled zaměnitelná se sýkorou
lužní, liší se hlasem a zbarvením opeření

51 • babočka paví oko přečkává zimu jako dospělec ukrytý v různých
škvrách i v lidských stavbách, má 2 generace ročně, živnou
rostlinou jako u většiny baboček je kopřiva

Rekonstrukce
druhově bohatých lučních společenstev
ve Zlínském kraji

40 • dutina v jabloni od strakapouda velkého, ponechávání doupných stromů na lokalitě zvyšuje možnosti hnízdění pro další druhy ptáků a jsou nezbytné pro vývoj některých druhů hmyzu

41 • obsazená hnízdní dutina s krmícím špačkem obecným, který je schopen eliminovat přemnožení škůdců, neboť spotřebuje pětikrát více listožravých housenek než běžné druhy sýkor, mláďata krmí i mandelinkou bramborovou

45 • na podzim je území zabarvené do fialova ocůny, které jsou jedovaté, dobytek je nežere a tak v pastevních areálech jejich populace dobře prosperují

42 • po odstranění stařiny a prosvětlení sadu ve spodní části se objevilo množství kvetoucích rostlin jako lákadlo pro hmyz

43 • bez chebdí je méně známý druh byliny, květy navštěvuje hmyz a plody podobné bezu černému jsou potravou pěnicovitých ptáků

54, 55 • rozkvetlé třešně v horní části svahu na jaře 2010 po vyčištění

56 • spodní část svahu na jaře 2010 po vyčištění, v protisvahu je vidět zásah pod elektrickým vedením v PP Včelín

60, 61 • vemeník dvoulistý roste na loukách, v sadech na okrajích remízků i přímo v lesích, stává se stále vzácnějším, vyskytuje se často s jinými druhy orchidejí

57 • bradáček vejčitý v počtu několika desítek kusů v centrální části a v březovém remízku signalizuje vhodné podmínky pro výskyt ostatních druhů orchidejí

58 • černohlávek velkokvětý má i žlutou barevnou variantu, je to typický druh nízkostébelných suchých trávníků

59 • vstavač nachový se díky vrstvě staříny a náletovým dřevinám vyskytuje v území jen vzácně

62 • tuhýk obecný samice

63 • tuhýk obecný samec, vyskytuje se na travnatých stráních s rozptýlenou zelení, hnízdo si staví často v šípkovém keři nebo hlohu, je indikátorem zachovalého prostředí

66 • po prosvětlení jihovýchodní části území došlo k mohutnému přírůstu travní hmoty, dominantními druhy jsou ovsík vyvýšený, svízel syříšťový a chrpa čekánek

64 • soumráček jitrocelový se vyskytuje jednogenečně od května, živnou rostlinou jsou trávy jako bezkolennec, třtina, válečka, bojínka a srha, upřednostňuje dlouho osluněná místa

67, 68 • na okraji remízku lesních borovic ve východní části území bylo při inventarizaci nalezeno několik desítek jedinců silně ohroženého krušíku růžkatého

65 • soumráček černohnědý se začal šířit z jihu od 50. let minulého století, na jihovýchodní Moravě po Kroměřížsko a Přerovsko zasahuje souvislejší populace, další nově objevená populace je na Českolipsku a ve Šluknovském výběžku

68a, 68b, 68c, 68d • po prosvětlení borového lesíku na východním okraji a odstranění jasanového náletu získalo toto místo jakoby panonský dojem

68e, 68f • úklid materiálu po kosení a výřezu dřevin

68g • borovice na bývalých pastvinách jsou pod vlivem povětrnostních podmínek často poškozené a příznivě ovlivňují krajinný ráz

69 • svízel syřišťový je dekorativní léčivá rostlina, její výskyt pozitivně ovlivňuje kvalitu píce

71 • kalous pustovka hnízdí v ČR jen vzácně při přemnožení hraboše polního, v zimním období k nám zaletuje ze Skandinávie, ve dne „spí“, v neudržovaných lučních a ruderálních porostech

73 • zvonek zelený se mimo hnízdní období nachází na polích a zahradách při sběru semen, je tažný, naše populace zimuje ve Středozeří, přes zimu jsou u nás severské populace

70 • perleťovec menší žije na slunných lesních pasekách a okrajích lesů, prosvětlení sadu a porostu v území podporuje jeho výskyt

72 • vrabec polní hnízdí dvakrát ročně, hnízdo si staví zřídka, obsazuje hnízdní budky nebo dutiny stromů, v zimě se pohybuje v širším okolí

73b • na plochách po výřezu dřevin v PP Včelín vykvetlo několik desítek vstavačů nachových, je to zdroj diaspory pro posílení populace na lokalitě Kopec u Cvrčovic

73a • v údolí pod lokalitou se pase několik koní, vyčištěné území s členitým terénem je vhodné spíše pro pastvu ovcí nebo koz

Lokalizace: Nedachlebické pastviny se nachází východně od obce Nedachlebice asi 10 km severovýchodně od Uherského Hradiště, na pravé straně údolí Lipinského potoka. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Vizovická pahorkatina, podokresu Hlucká pahorkatina. Mapovací kvadrant 6971.

83 • káně lesní

Charakteristika území: bývalé obecní pastviny jsou svažité území s jižní expozicí, se zbytky starých sadů jabloní, hrušní a švestek, volné plochy jsou zarostlé místy neprůchodným náletem hlohu, planých trnek, šípku a ostružiníku, některá stanoviště jsou velmi suchá a zůstala tak bez souvislého náletu dřevin, s cennými lučními společenstvy. V území jsou také dva remízky severoamerické dřeviny trnovníku akátu, který působí toxicky na půdu a podporuje rozvoj ruderalních nitrofilních druhů rostlin, jako je kopřiva, vlašovičnik a pýr plazivý.

Za éry kolektivizace zemědělství zde ještě probíhala pastva skotu, v současné vlastník pozemků provádí dosadbu krajových odrůd ovocných stromů. Je velmi cenné, že se nejedná jen o ostrůvek přírody v intenzivně obhospodařované krajině, malebná projekce svažitých sádků a polopřirozených luk pokračuje proti proudu Lipinského potoka jihovýchodním směrem až po obec Pašovice. Základní inventarizační průzkumy v území nebyly provedeny.

Nepodařilo se zatím nalézt žádný zvláště chráněný druh rostlin, rostou tady typické druhy jako je bukvice lékařská, řepík lékařský, máčka ladní, černýš rolní, černýš hajní pravý, snědek chocholičnatý, tužebníček obecný, jestřábník chlupáček, mateřídouška, ožanka kalamandra, na rekonstruovaných plochách se hojně objevil hadinec obecný, Inice květů, drchnička rolní aj. Z živo-

čichů zde můžeme pozorovat pestrou paletu denních motýlů, např. chráněný je otakárek ovocný(S3), otakárek feniklový(S3), ohniváček černočerný(S), bourovec trnkový(S2, batolec červený(S3), z vzácnějších druhů byl zjištěn modrásek jetelový, vřetenuška štírovníková, ostruháček březový a ostruháček česvinový. Území je významné jako hnízdiště pro tuňáka obecného(S3), pěnici černočernou, strnada obecného, strakapouda velkého, kosa černého a drozda zpěvného, koroptev polní(S3) a křepelku polní(S2), vzácnější je bramborníček černočerný(S3), žluva hajní(S2), pěnice vlašská(S2), žluva zelená, strakapoud malý a kruhla obecný(S2). Na výslunných místech je možné pozorovat ještěrku obecnou(S2), v jarním období r. 2010 bylo pozorováno několik slepýšů křehkých (S2), pravděpodobně při přesunu ze zimoviště u potoka a ve spodní části svahu na teplejší stanoviště v horní polovině svahu.

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, zachování perspektivních porostů živých rostlin pro bourovce trnkového, na základě zjištěných poznat-

ků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: velká část lokality byla zarostená planou trnkou, hlohy, šípkem a ostružiníkem. Kvůli perspektivě všech ovocných stromů byly veškeré náletové dřeviny v jejich okolí odstraněny. Dřeviny o silnějším průměru byly odstraňovány motorovými pilami, stařina a drobný nálet křovinořezy, ke snížení pařezků na úroveň terénu a iniciaci semenné banky v půdě byla využita půdní fréza, která se pohybovala zároveň s povrchem terénu. Na základě monitoringu lokality před zásahem bylo nutné ponechat část perspektivních porostů živých rostlin pro zjištěného bourovce trnkového.

Budoucnost lokality: kompaktní charakter území umožňuje ohrazení plochy a pastvu skotu, nebo kombinaci mozaikovitého kosení přístupných ploch a přepásání skotem i ovci, rotační pastvu ovcí apd. V rámci přípravy projektu proběhl entomologický průzkum se zaměřením na výskyt bourovce trnkového, který byl potvrzen nálezem hnízd s housenkami, pozorováni byli i motýli. Proto byla ponechána část perspektivních porostů trnek a hlohů bez zásahu a v budoucnu bude třeba vytypovat část zmlazených porostů živých rostlin k ponechání pro rozmnožování bourovce, pravděpodobně v rámci obtížně přístupných ploch. I pro další druhy motýlů je lokalita velmi perspektivní, kromě vhodných stanovišť se nachází na prstenci luk a sadů, obklopujících lesy v Prackické vrchovině, zajišťujících možnost migrace a šíření druhů nejen hmyzu na velké ploše.

75 • zarostlý sad v centrální části na podzim 2008

106 • zvonek broskvolistý

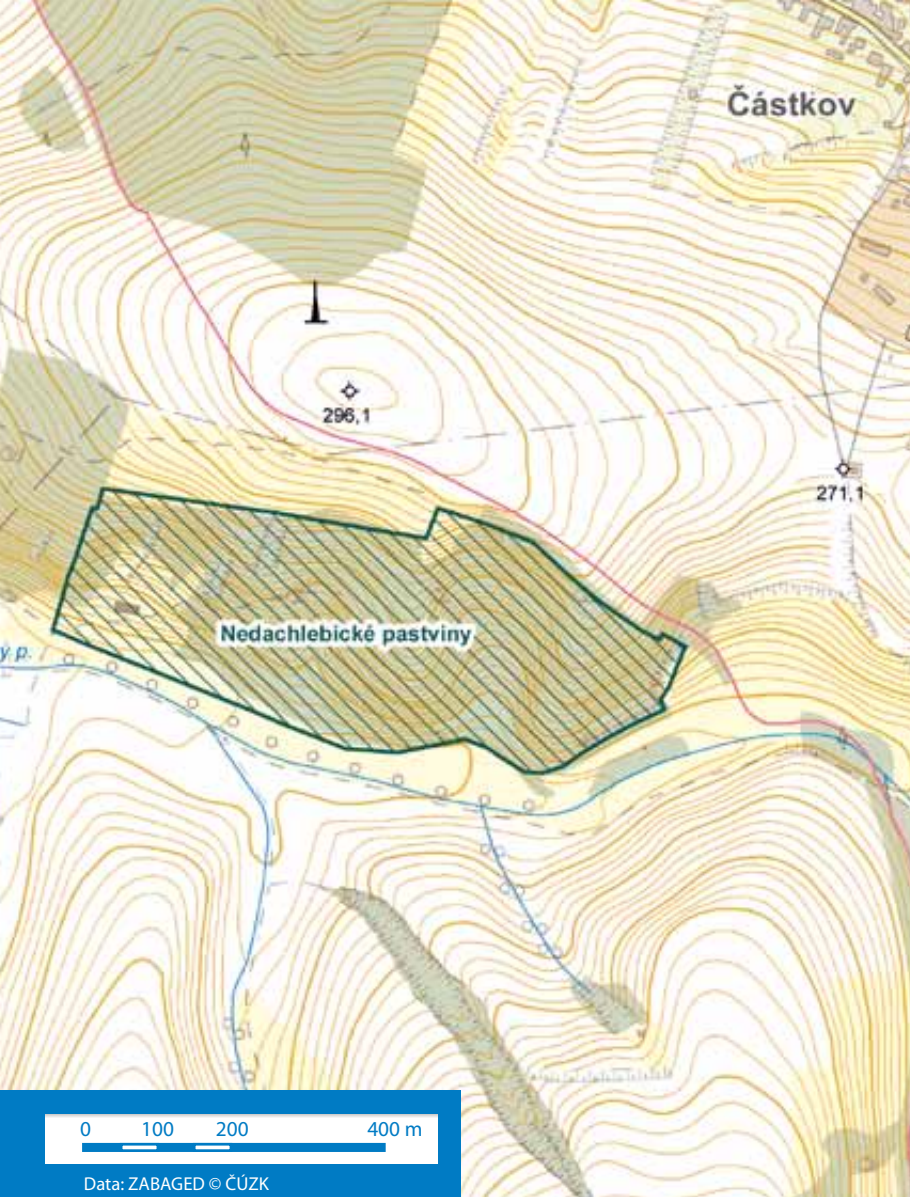

82 • dlask tlustozobý

84 • koroptev polní

80 • proti proudu potoka pokračuje údolí jako přirozený biokoridor jihozápadním směrem na Pašovice

76, 77, 78, 79 • stav lokality na podzim r.2008

81 • významný je výskyt ploch s původní luční vegetací, na extrémně suchých místech rostly skupiny s mateřídouškou, jestřábníky, mochnami apd.

83 • pokosené louky a pícniny umožní káň lesní lovit hraboše polního, v zimě při nižší sněhové pokrývce tvoří až 100 % její potravy

82 • dask tlustozobý je celoroční součástí naší avifauny, v zimě se jedná převážně o jedince ze severských populací

84 • koroptev polní je ukázkovým příkladem vlivu člověka na krajinu, z kmenových stavů 6 milionu v ČR ve 30 letech 20. století poklesla populace na 22 až 44 tisíc jedinců v současné době

85 • Kos černý je taky tažný druh, volně žijící populace táhne jihozápadním až západním směrem např. do Itálie, Francie a Anglie, populace žijící v blízkosti člověka by měla být stálejší, v zimě uvítá jako potravu zbytky jablek v sadech

86, 88, 87 • jarní aspekt je působivý díky rozkvetlým ovocným stromům a rašícím a kvetoucím keřům

89 • stav prací jaro 2009
91 • stav prací podzim 2009

90 • stav prací léto 2009
92 • stav prací jaro 2009

93 • stav prací léto 2009

94 • stav prací podzim 2009

95 • souvislé plochy hlohů byly vyřezávány ručně

96 • ke snížení pařezků a odstranění zbytků po výřezu dřevin byla využita fréza, která se pohybovala na úrovni povrchu terénu

97, 98 • jednou z živých rostlin bourovce trnkového je i planá trnka, pokud plody přejdou mrazem, jsou dobře požitelné i pro člověka, výborné proti žizni

101 • okáč strdivkový je typický druh řídkých lesů a lesostepí, silně ustupuje z intenzivně obdělávané krajiny, živnou rostlinou je válečka prapořitá

100 • babočka kopřivová je plošně rozšířený dvougenerační motýl, podobně jako b. paví oko druhá generace přezimovává jako dospělec do následujícího roku, nemá žádné zvláštní nároky na stanoviště

102 • otakárek fenyklový dříve hajný, od 70. let 20 století prodělává pokles početnosti

103 • vyčištěné plochy poměrně rychle porostou ruderalními společenstvy plevelů s hadincem obecným, máčkou ladní, drchničkou rolní, vratičem a řepíkem

109 • bramborníček černohlavý si staví hnízdo na zemi, obývá okraje luk, meze, plochy s ruderalní porosty plevelů

103c, 103a • nepřehlédnutelnou je lnice květel, která svými květy připomíná orchidej

104 • v některých částech byl opakovaně odstraňován ostružník, v popředí je vidět skupinka omanu lučního

106 • zvonek broskvolistý je díky velikosti květů výraznou dekorativní rostlinou

99 • zachovalejší luční plochy ve starém sadu v centrální části území

105 • černýš hajní je rostlinou lesních lemů a světlých lesů, tyto podmínky byly suplovány zarůstajícími sady a náletem dubu na jihovýchodním okraji území

107 • v polovině července záplavou žlutých květů signalizuje své vegetační období starček Jakobův

108, 108a • chrastavec rolní se ve vrcholu léta stává významným zdrojem nektaru pro množství druhů hmyzu

111, 110 • kakost luční je původním typickým druhem vlhkých luk, je to živná rostlina vzácného modráška bělopásného

112a, 112b • modrásek bělopásný klade svá vajíčka do květů kakostu lučního, housenka vyžírá květ a později i listy, kuklí se na zemi, je striktně vázán na živnou rostlinu

113a, 113 • ohniváček černočárný je prioritním druhem Natura 2000, živnou rostlinou je šťovík

114 • přástevník kostivalový
je prioritním druhem
Natura 2000

115 • perleťovec stříbropá-
sek je jedním z největších
perleťovců, je to motýl
lesních lemů a světlých lesů
a pasek, vyskytuje se ve
vrcholu léta

116, 116a •
violka rolní je jednou
z živných rostlin
perleťovců, jejichž
housenky spásají
několik druhů violk

117 • hnízda koroptví
jsou umístěna na
meze, příkopy, do
lučních porostů
a pícnin, hnízdění
začíná v druhé
polovině května
a často při sečích
bývají zničena

118a, 118 • srnčí zvěř
má v červnu říj, mladý
srnec se schovává
a starý je vítěz

Lokalizace: Maršov je obec nacházející se 5 kilometrů severovýchodně od Uherského Brodu. Území hraničí s lesními celky v EVL Újezdecký les.

V katastrálním území jsou dvě zájmová území. Lokalita „Záhumenice“ je ve svahu nad silnicí při vjezdu do obce, lokalita „U školy“ je na svahu severozápadně od objektu bývalé školy, přebudované v objekt ekologické výchovy. Údolí Maršova je v hustě obydlené oblasti moravského Slovácka poměrně raritou, nejedí sem žádný spoj hromadné dopravy a v zimě se jediná příjezdová komunikace neudrzuje. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Vizovická pahorkatina, podokresu Hlucká pahorkatina. Mapovací kvadrant 6972.

138 • vlčí mák

119

Charakteristika území: obě lokality na Maršově jsou extenzivní sady, které jsou již nějakou dobu bez pravidelné údržby, jedná se o svažité sesuvná území se západní expozicí. U školy rostou převážně švestky, jejichž podrostky zde vytvořily nepřístupné houštiny, ve spodní části nalétl trnovník akát a vrby. Na Záhumenicích jsou přibližně ve stejném poměru jabloně (prvorepublikové odrůdy) a švestky (durancie, trnečky i lupačky), oblast Maršova je známa výskytem jeřábu oskeruše, v území rostou 3 asi 150 let starí jedinci.

V roce 1967 došlo na Maršově k rozsáhlým sesuvům půdy, kdy bylo zničeno 12 domů z celkového počtu 33 domů, škody na zbývajících usedlostech je možné vidět ještě dnes. Tato událost měla zásadní vliv na život v obci, většina obyvatel ji postupně opustila. V celém údolí probíhala do nedávné minulosti pastva skotu a ovcí, v dnešní době se realizuje jen sporadicky. Je velmi cenné, že obě lokality jsou součástí rozsáhlého komplexu extenzivních sadů a luk, na severu a jihu ohraničeného

lesy. Základní inventarizační průzkumy v území nebyly provedeny. Mimo dřínu jarního (§3) se nepodařilo zatím nalézt žádný zvláště chráněný druh rostlin, rostou tady typické luční druhy jako je plicník měkký, prvosenka jarní, bukvice lékařská, řepík lékařský, hvozdík svazčitý, hlaváč bleďožlutý, chrastavec rolní, tužebníček obecný, lýkovec jedovatý aj.

Z živočichů zde můžeme pozorovat celou řadu denních motýlů, např. chráněný je otakárek ovocný (§3), otakárek feniklový (§3), ohniváček černočerný (§2), batolec duhový (§3), batolec červený (§3), z vzácnějších druhů byla zjištěna vřetenouška čičorečková a soumráček černohnědý. Sousedství většího lesního celku, rozsáhlých sadů a vzrostlých břehových porostů jsou vhodným životním prostředím pro celou řadu ptáků jako je např. ťuhák obecný (§3), pěnice černohlavá, pěnice pokřovní, lejsek šedý (§3), strnad obecný, pěnkava obecná, vrabec polní, vrabec domácí, zvonek zelený, zvonohlík zahradní, budníček menší, sedmihlásek hajný, dlask tlustozobý, špaček obecný, strakapoud

velký, strakapoud jižní(S2), datel černý, kos černý, drozd zpěvný, drozd kvíčala, žluva hajní(S2), žluna zelená, krutihlav obecný(S2) a puščík obecný. Na výslunných stanovištích je možné pozorovat ještěrku obecnou (S2) a užovku hladkou (S2), na vlhčích místech se skoky delšími než 1 metr pohybuje skokan štíhlý (S2).

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, na základě zjištěných poznatků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření. Zvýšená pozornost by měla být věnována determinaci odrůd ovocných dřevin a jejich zachování pro budoucí generace.

Průběh projektu: velká část obou lokalit byla zarostená podrostky trnek do průměru přes 10 cm a ostružiníkem. Dřeviny o silnějším průměru byly odstraňovány motorovými pilami,

stařina a drobný nálet křovinořezy. V území bylo ponecháno co nejvíce stávajících ovocných stromů, z porostů švestek bylo vybráno přiměřeně mladých stromků k zapěstování nových jedinců. V sesuvech byl ponecháván perspektivní nálet dubu, která je jako pravokořený vhodný ke stabilizaci členitého sesuvného terénu.

Budoucnost lokality: vlastníci pozemků bude zajišťovat údržbu obou lokalit, ideální by byla obnova pastvy zejména ovčí a to v co možná největší části údolí. Maršov je jedním z nejvýznamnějších území s výskytem letitých exemplářů jeřábu oskeruše (*Sorbus domestica*) na Uherskohradištsku, tři asi stopadesátileté jedince rostou i na Záhumenicích. Ovoce se využívá v lidovém léčitelství, má blahodárné účinky na trávicí systém a je surovinou pro výrobu pálenky „oskorušovice“. Kromě několika odrůd švestek a trnek, převážně prvorepublikových odrůd jabloní přežívají na Maršově ve volné krajině i kdoule a mišpule.

120 • lokalita Záhumenice je registrovaný významný krajinný prvek, celé území je sesuv

139 • orlíček planý

144 • lýkovec jedovatý

154 • mládě puščíka obecného

121 • lokalita Záhumenice je registrovaný významný krajinný prvek, celé území je sesuv

122 • po ničivém sesuvu v r. 1967 z některých budov zůstala jen torza

123, 124 • podstatná část území jsou zarostené sady, část perspektivních mladých stromků byla ponechána pro zapěstování nového sadu a stabilizaci sesuvu

125 • dominantními dřevinami
na Záhumenících jsou dvě
„oskoruše“

126, 127 • plody oskoruší jsou malvice hruškovitého tvaru, při sklizni se nesetřpávají, sbírají se cca každé 3 dny, po spadnutí na zem

128, 129 • plody oskoruší se musí doma
rozložit a přebírat, do sudu
se dávají po změknutí, každý
plod se rozmačkává, kvas
doslazuje a promíchává.

Plody mají využití v lidovém
léčitelství, požití oskoruší
pomáhá při zácpě,
a koneckonců každá kořalka
je vlastně taky léčivá

130a • dřín je jednou z prvních kvetoucích rostlin na jaře a včelaři ho v minulosti hojně vysazovali, za kolektivizace byl likvidován jako hostitel rzi obilní

130 • oskoruše na Záhumenících v jamím aspektu

131 • z minulosti se zachovalo několik starších odrůd švestek, kromě durancí nejvíce odolných proti šarce ještě třeba lupačky a trnečky

132, 132a, 132b • po ústupu švestky domácí se na Slovácku pálí slivovice většinou z durancí, i jinak se používá jako švestka, např. na povidla, stále ještě je to asi kvalitnější odrůda než novodobé importy

133 • celkový pohled na lokalitu U školy

134 • mohutný jedinec jeřábu oskeruše U školy

135 • lokalita U školy před zásahem v r.2009

136 • prosvětlený švestkový sad na jaře r.2010

138 • vlčí mák není tak vzácný, ale jeho přítomnost svědčí o nedávném obhospodařování člověkem

137 • na okraji opuštěných políček můžeme dosud najít vzácný plevel chrpu modrou

139 • orlíček planý může být původním druhem, člověk ho ale často pěstoval na předzahrádkách a odtud zplaňoval

140 • podle velkých květů poznáme na jaře mišpuli německou, jeden exemplář roste v hrázi nedaleko Zahumenic

141 • nebojácní kosi obírají plody loubince přímo na lidských sídlech

142 • vrabec domácí patří mezi velmi opatrné druhy, pokud by vycítil nějaké nebezpečí, na krmítko by nepřiletěl

145 • na světlých okrajích teplých doubrav roste teplomilná kamejka modronachová

143 • lejsek šedý může hnízdit jak v lese, tak i podobně jako rehek domácí ve výklencích na lidských stavbách, je to tažný transkontinentální druh, zimu tráví v tropické Africe

144 • lýkovec jedovatý kvete často už koncem února, v červenci dozrávají zářivě červené prudce jedovaté plody

146 • teplomilná divizna rakouská je na jihovýchodní Moravě poměrně rozšířený druh, oblíbený zdroj nektaru pro hmyz

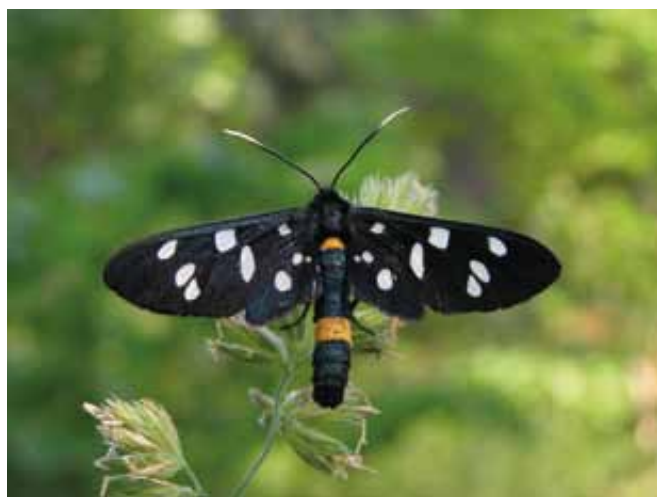
147 • hlaváč bleďožlutý roste pouze na výslunných suchých stanovištích, je to druh vrcholu a pozdního léta, vždy obsypaný blanokřídlým hmyzem a motýli

148 • babočka bodláková je tažný druh, na jaře k nám přilétá z jihu, může mít u nás i více generací, na podzim se vracejí do Středomoří

149 • batolec červený má rád prosluněné okraje lesů a břehových porostů se širokými polními cestami, živnými rostlinami housenek jsou topoly a vrba jíva

150 • běloskvrnáč pampeliškový je hemofilní druh, biotopem jsou teplé, výslunné stráně nebo řídké prosvětlené lesy, kde poletují od konce května do srpna v jedné generaci, samičky kladou vajíčka na nejrůznější byliny, polyfágní housenky žijí nejdříve společně potom jednotlivě, kuklí se v kokonech na zemi, po přezimování housenky ještě nějakou dobu dospívají.

151 • vřetenuška čičorková patří mezi vzácnější druhy vřetenušek, obývá osluněná místa na okrajích lesa, mýtiny, lesostepi i výslunné stráně, živnou rostlinou je čičorka

152 • strakapoud jižní je vzácný druh strakapouda, vyskytuje se pouze na jižní a jihovýchodní Moravě, hnízdí většinou v sadech a zahradách.

153 • pěnice černohlavá je nejběžnější druh z našich pěnic, hnízdí v keřích nízko nad zemí, jak v podrostu lesů, tak i ve volné krajině

155 • poslední stádečko ovcí už nestíhá spásat všechny dostupné plochy

154 • na Záhumenicích hnízdí puščík obecný, mláďata opouští předčasně hnízdní dutinu a rodiče je pak ještě asi 14 dnů dokrmují

Lokalizace: Újezdecký les se nachází na severním okraji obce Újezdec u Luhačovic asi 4 km severovýchodně od Uherského Brodu, na pravé straně údolí potoka Horenůšek. Území je součástí EVL Újezdecký les, předmětem ochrany je bourovec trnkový. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Vizovická pahorkatina, podokresu Hlucká pahorkatina. Mapovací kvadrant 6972.

Charakteristika území: bývalé obecní pastviny jsou svažité území s jihovýchodní expozicí, prakticky celé území je zarostlé neprůchodným náletem hlohu, planých trnek, šípku a ostružiníku.. Za éry kolektivizace zemědělství zde ještě probíhala pastva skotu, na levé straně potoka je budova bývalého teletníku. Je velmi cenné, že se nejedná jen o ostrůvek přírody v intenzivně obhospodařované krajině, malebná krajina více méně zarůstajících převážně švestkových sádků a polopřirozených louček pokračuje proti proudu potoka Hořenůšek po levé straně údolí až po komplex dubohabrových lesů. Základní inventarizační průzkumy v území nebyly provedeny. Nepodařilo se zde zatím nalézt žádný zvláště chráněný druh rostlin, rostou tady typické luční druhy jako je plicník měkký, prvosenka jarní, bukvice lékařská, řepík lékařský, máčka ladní, černýš rolní, tužebníček obecný, starček Jakobův, na rekonstruovaných plochách se hojně objevil hadinec obecný, prýšec chvojka, lnice květelná, štětka lesní a jiné druhy bodláků.

Z živočichů zde můžeme pozorovat pestrou paletu denních motýlů, např. chráněný je otakárek ovocný (§3), otakárek feniklový (§3), ohniváček černočerný (§2), bourovec trnkový (§2), batolec červený (§3), bělopásek topolový (§3), přástevník kostivalový, z vzácnějších druhů byl zjištěn mod-

rásek jetelový, okáč voňavkový, perleťovec kopřivový, perleťovec prostřední, ostruháček březový. Vzácný perleťovec dvouřadý, donedávna druh pouze jižní poloviny Bílých Karpat, byl zde nalezen v r. 2010. Sousedství většího lesního celku, rozsáhlých sadů na levé straně údolí a vzrostlý břehový porost umožňuje pozorovat celou řadu ptáků jako je např. ůhýk obecný (§3), ůhýk šedý (§3), pěnice černohlavá, pěnice pokřovní, budníček menší, strnad obecný, strakapoud velký, strakapoud prostřední (§3), kos černý, drozd zpěvný, drozd kvičala, žluva hajní (§2), žluva zelená, žluva šedá (§3) a krutihlav obecný (§2). V zimě zde vyhledávají potravu hejna dlasků, čížků, různých druhů sýkor, pěnkav obecných a pěnkav jíkavců. V jarním období r. 2010 bylo pozorováno několik slepýšů křehkých (§2), pravděpodobně při přesunu ze zimovišť u potoka na teplejší stanoviště v horní polovině svahu, často je možné pozorovat na sušších místech ještěrku obecnou (§2) nebo skokana štíhlého (§2).

174 • housenka lišaje prýšcového

156

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, zachování perspektivních porostů živných rostlin pro bourovce trnkového, na základě zjištěných poznatků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: velká část lokality byla zarostená planou trnkou, hlohy, šípem a ostružiníkem. Dřeviny o silnějším průměru byly odstraňovány motorovými pilami, stařina a drobný nálet křovinořezy, ke snížení pařezků na úroveň terénu a iniciaci semenné banky v půdě byla využita půdní fréza, která se pohybovala zároveň s povrchem terénu. Na základě monitoringu lokality před zásahem bylo nutné zachovat část perspektivních porostů živných rostlin pro monitoringem potvrzeného bourovce trnkového. V území bylo ponecháno co nejvíce stávajících ovocných stromů, jedná se ovšem převážně o plané hrušně, na jižním okraji lo-

kality o švestky, které se rozrůstají ze soukromých pozemků. V severní části navazující na les bylo uvolněno z náletových houštin několik asi 100 let starých dubů.

Budoucnost lokality: vlastník pozemků připravuje obnovu pastvy na celé ploše, což bude vhodná údržba i pro předmět ochrany bourovce trnkového. Mělo by se jednat o rotační pastvu ovcí, která by měla vytvořit požadovaný charakter lokality. Ponechání části zmlazení planých trnek a hlohů bude vytypováno v rámci obtížně přístupných ploch. Část údolí má jihovýchodní a část severovýchodní orientaci, podle namátkových průzkumů se zde míchají vysloveně teplomilné druhy hmyzu s chladnomilnými, což je velmi zajímavá anomálie tohoto území. Prosvětlení břehového porostu a uvolnění vzrostlých stromů z keřových houštin vytvořilo podmínky pro další vzácný „naturový“ druh hmyzu, který byl nalezen ve starých stromech na levé straně údolí, páchníka hnědého (S2).

157 • pohled z protisvahu z r.2007

162b • bourovec trnkový

187 • prase divoké

199a • žluva hajní

ÚJEZDEC

162a, 162b • monitorování bourovce trnkového se provádí koncem dubna a začátkem května, kdy se vyhledávají „hnízda“ housenek

158 • mokřadní část ve středu lokality před zahájením prací

159 • v horní část svahu ve středové partii začalo v r. 2008 čištění na soukromých pozemcích

161, 162 • stav lokality jižní části před zahájením prací

163, 164 • svahové prameniště v centrální části s porostem stromových hlohů a přesličky obrovské

165, 166 • svahové prameniště v centrální části s porostem stromových hlohů a přesličky obrovské

169 • pohled z horní části svahu v centrální části jihovýchodním směrem, v pozadí hlavní hřeben Bílých Karpat

171 • část hlohů byla ponechána jako živné rostliny pro bourovce trnkového, předmět ochrany v EVL

170 • nejsevernější část území vyčištěná na podzim r.2009

167 • pracovní skupina využívá těžkou mechanizaci

168 • část materiálu byla využita na výrobu štěpky

171f • kvetoucí skupiny prvosenek jarních na vyčištěných plochách jsou
výborný výchozí stav pro obnovu původních společenstev

172 • část vyčištěných ploch zarostlo v dalším roce odolnými druhy tráv a bodláky

173 • ve velkých populacích se objevuje pryšec chvojka

176 • pata svahu v centrální části následující rok po vyčištění

174 • housenka lišaje pryšcového

175 • centrální velká plocha po dosevu
původních druhů před odplevelování sečí

177 • ze souvislých porostů hlohů a trnek byly uvolněno několik
soliterních dubů

178 • stav porostů na jaře 2010 před odplevelování sečí,
s vysokým zastoupením mrkve obecné

179 • ojediněle se zachovaly skupinky bukvice lékařské

180 • zvonek kopřivolistý je běžně rozšířeným druhem, na zdevastovaných plochách potěší

180a • tužebník obecný patří do mozaiky vyšších rostlin společenstva širokolistých suchých travníků

181 • v některých místech mrkvovité rostliny zatím převládají

182 • pohled z protisvahu na severní část území po odplevelování seči

183 • pěnkava jíkavec je zimní host ze severu, objevuje se v hejnech začátkem října v okolí slunečnicových polí, významným zdrojem potravy jsou přes zimu bukvice, zaletuje i na krmítka

184 • kulíšek nejmenší byl už dvakrát zastížen v zimním období v blízkém okolí

185 • samec poštolky obecné číhá na kořist, poštolky si nestaví vlastní hnízda, hnízdí ve straších hnízdech v břehovém porostu

186 • strakapoud prostřední je pozorován hlavně v zimním období

187 • členitý terén s mokřými loukami jsou ideálním místem pro prase divoké

188 • ježek východní se na východní Moravě vyskytuje současně s ježkem západním

189 • slepýš křehký je stále vzácnějším živočichem, na lokalitě bylo na jaře 2010 pozorováno několik jedinců

190 • užovka hladká je obyvatelem lesostepních výslunných stanovišť, z neznalosti bývá zaměňována se zmijí a pronásledována

191 • páchník hnědý je prioritní druh Natury 2000, larvy potřebují pro svůj vývoj dutiny živých stromů, do kterých neprší, a ve kterých je dostatek tkz. červeného trouchu

192 • lišaj svízeľový létá po západe slunka, vyhľadáva kvetoucí silenku, vrbku, sľazček a zběhovec, v letu z nich saje nektar, housenky se živí svízeľem, vrbkou a mařinkou, přezimuje jako kukla na zemi

193 • ostruháček březový uniká pozornosti a je tak zdánlivě vzácný, živnou rostlinou je trnka obecná

194 • perleťovec dvouřadý je vzácný druh, v ČR se vyskytuje pouze na jihovýchodní Moravě v Bílých Karpatech, v poslední době se začíná šířit na další území, živnou rostlinou je bilojetel německý

195 • perleťovec kopřivový je poměrně rozšířený druh, prospívá mu obecný trend zanedbávání a neobhospodařování vlhkých luk, živnou rostlinou je tužebník jilmový a krvavec totem,

196 • perleťovec prostřední je typický druh raně sukcesních biotopů, je vázán na světlé lokality pasekového a lesostepního charakteru, pro své specifické nároky je ohrožený

198 • martináč hrušňový se na Uherskobrodsku nachází na severní hranici svého rozšíření, je to největší evropský motýl

197 • bělopásek topolový se vyskytuje v lesnatých údolích podél vodotečí, na lesních světlinách, průsecích a podél lesních cest, kde roste topol osika nebo topol černý

198 • housenka martináče hrušňového se živí listy ovocných dřevin

199 • kudlanka nábožná patří mezi kriticky ohrožené druhy, její populace mají ale vzestupný trend

199a • žluva hajní je pro žluté zbarvení samce a flétnový hlas na hnízdní lokalitě těžko přehlédnutelná, jako jeden z posledních ptáků se vrací začátkem května ze zimovišť v tropické Africe, hnízdo splétá ve vidlici větví, velkou pochoutkou jsou pro ni plody moruš

200a, 200b, 200c • v EVL Újezdecký les jsou prioritními taky lesní společenstva

Lokalizace: na jihovýchodním okraji areálu bývalé cihelny v Litenčicích, osmnáct kilometrů jihozápadně od Kroměříže, v nadmořské výšce 350 metrů. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Jihomoravská pahorkatina, podokresu Bučovická pahorkatina. Mapovací kvadrant 6869a.

Charakteristika území: okraj dnes už nevyužívaného dobývacího prostoru cihelny u Litenčic má charakter hlinitopísčitých spraší, tvořených vápnitými jíly, slíny a pískovci. Část území byla v minulosti osázena třešněmi, ve kterých se při dlouhodobé absenci údržby uchytil vitální jasanový nálet. Do volných lučních ploch mimo jasanu nalétla i borovice lesní a hloh. V teplomilných travnících se vyskytuje kromě typických druhů také několik druhů orchidejí. Hojně nalezneme vstavač vojenský (§2), vemeník dvoulistý (§3), bradáček vejčitý (C4), zvonek moravský (C4), mateřídoušku olýsalou (C2), prvosenku vyšší, vzácně také vstavač nachový (§2). Významným územím je i zbylá část dobývacího prostoru, která je stanovištěm mokřadních druhů orchidejí a archeologickým nalezištěm. Ve vlhčí části hlíníku se každoročně zvětšuje populace prstnatce pleťového (§2), kruštíku bahenního (§2) a v roce 2010 zde byla poprvé nalezen jeden prstnatec Fuchsův (§3), indikátorem rané sukcese je zeměžluč spanilá (C2), v suché části hlíníku roste prostřelenec (hořec) křížatý (§3), kokrhel menší, turan pozdní, hlaváč žltobledý a astra chlumní (§3). Realizovány byly inventarizační průzkumy za účelem přípravy vyhlášení chráněného území. Na celé lokalitě je možné pozorovat ještěrku obecnou (§2), vyskytuje se ve velkém její vzácnější červenohřbetá odchylka, *Lacerta agilis morpha erythronota* s širokým, jednobarevně červenohnědým pásem uprostřed hřbetu u obou pohlaví, ve vlhké části žije užovka obojková (§3), rozmnožují se ropucha obecná (§3),

ropucha zelená (§2),
rosnička zelená (§2),
kuňka obecná (§2).

Z motýlů byl zjištěn v r. 2010 kriticky ohrožený modrásek hořcový (§1), v poslední době silně ubývající modrásek je-

telový, chráněný otakárek ovocný (§3) a otakárek feniklový (§3), teplomilná vřetenuška ligrusová a soumračník jitrocelový. V roce 2007 při inventarizačním průzkumu blanokřídlého žahadlového hmyzu zde bylo zjištěno 20 druhů mravenců, 3 druhy rodu *Formica* jsou chráněné (§3). Z včel zde bylo zjištěno 23 druhů, 5 druhů rodu *Bombus* je chráněno (§3) a pačmelák *Psithyrus rustris* je chráněn jako silně ohrožený (§2). Z ostatního žahadlového blanokřídlého hmyzu bylo zjištěno 49 druhů žahadlových blanokřídlých (mimo včely a mravence). Významná je přítomnost tří druhů jízlivců (*Eumenidae*), mezi nimiž je nejvýznamnější druh *Ancistrocerus auctus*, který je podle Červeného seznamu 2005 zařazen jako kriticky ohrožený (C1). Dalším kriticky ohroženým druhem je kutilka *Cerceris hortivaga* (C1). Ve dvou letních maximech (v polovině června a v polovině srpna) se v ploše cihelny masově vyskytují dva druhy svižníků *Cicindela campestris* (§3) a *Cicindela hybrida* (§3). Z brouků byla dále zjištěna majka fialová (§3), chroust obecný a krasec třešňový.

226c • vlha pestrá

201

Spektrum ptačích druhů je vzhledem k sousedícímu zámeckému parku větší, než bychom očekávali, můžeme slyšet teritoriální projevy žluny šedé(Š3), strakapouda velkého, budníčka menšího, pěnice černohlavé a sedmihláska hajního, v dutinách starých třešní hnízdí špaček a krutihlav(Š2), na otevřených plochách se vyskytuje strnad obecný, linduška lesní, konipas bílý, v mokřině strnad rákosní a rákosník zpěvný. Svou barevností jako exotický druh zde působí chráněná vlha pestrá(Š2).

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, na základě zjištěných poznatků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: vzhledem k výskytu teplomilných trávníků bylo nutné maximálně odstínit zájmové plochy od porostů dřevin, v třešňovém sadu se severozápadní expozicí ale s ponecháním co největšího počtu třešní. Pro další péči o území

bylo důležité dbát na odstraňování dřevin co nejnižší nad zemí a důsledné pokosení a úklid stařiny. Stromy, které přesáhly smluvený průměr pro odstraňování v rámci grantu, by bylo dobré odstranit v další etapě po vyhlášení chráněného území, sad zase naopak dosadit vhodnými druhy např. třešní.

Budoucnost lokality: po souhlasu vlastníka je zpracován plán péče, který je jedním z podkladů pro vyhlášení chráněného území v kategorii přírodní památka. V návrhu se jedná o pozemky ve vlastnictví obce, vhodnou údržbou by bylo nárazové přepásání ovce brzy na jaře, vhodná je i rotační pastva ploch bez výskytu zájmových druhů, nebo mozaikovitě kosení, následnou péči bude zajišťovat nájemce. Západní část hliníku jako významné archeologické naleziště, s výskytem vlhkomilných druhů orchidejí, hnízdištěm vlhy pestré a rozmnožovací plochou obojživelníků je minimálně stejně přírodovědně cenná jako východní suchá část. V současné době je větší část hliníku ve vlastnictví podnikatelského subjektu a je v reálném ohrožení plány na výstavbu další sluneční elektrárny.

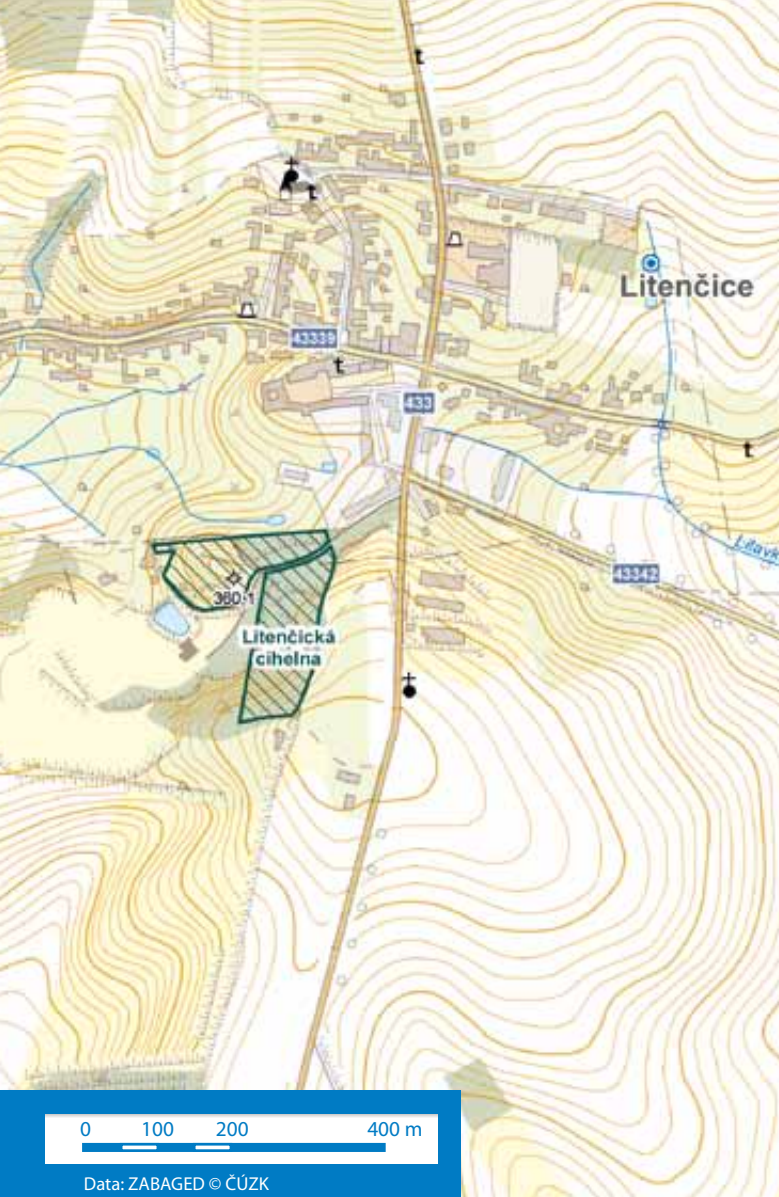
202 • pohled na městys z r. 2007, v pozadí západní hřeben Chřibů

224 • majka fialová

237 • vřetenuška přehlížená

203 • zarůstající výslunná stanoviště na východním okraji bývalé cihelny

203a • pohled na areál cihelny z východního okraje z r.2007

205 • za kruhovou pecí jsou vidět
zájmové lokality před rekonstrukcí

204 • kruhová pec zůstávala do poslední chvíle před
demolicí bez zásadního poškození

206 • plochy na jižním okraji areálu jsou ve vlastnictví soukromého subjektu a byly částečně využity pro zřízení FE

207 • stav severní části území na podzim r.2008 před rekonstrukcí

208 • cenná málo poškozená území před rekonstrukcí

209 • starý třesňový sad téměř zanikl v náletu jasanu

210 • třesňový sad v průběhu prací na jaře 2010

211 • před zahájením projektu bylo napočítáno 350 exemplářů vstavače vojenského, jeho stanoviště ohrožoval i nálet borovice lesní

212 • na jaře 2010 byly dočištěny plochy na severním a východním okraji areálu bývalé cihelny

213 • lípy vysazené do kruhu na vrcholu jednoho z kopečků dodávají místu až mystický nádech

214 • v létě 2009 byla realizována recyklace budov a do konce roku zbudována FE

215 • terénní úpravy narušily systém kanalizace a způsobily hromadění srážkové vody na severozápadním okraji bývalého hliníku

215a • pohled na areál FE z východního okraje na jaře r. 2010

216 • vstavač vojenský má na východním okraji areálu prosperující populaci

217 • vstavač nachový se zde vyskytuje pouze vzácně

218a, 218d • prstnatec pletový má perspektivní populaci v západní části hliníku

219, 222 • krušík bahenní je další chráněnou vlhkomilnou orchidejí se stanovištěm v západní části hliníku, počty jedinců v populaci každoročně stoupají

223 • na hoři křížatém byly v r.2010 poprvé nalezeny vajíčka ohroženého modráška hořcového

226c, 226b • vlha pestrá si vyhrabává hnízdní nory ve sprašových vrstvách hlínku, její potravou je blanokřídlý hmyz

224 • majka fialová je při svém rozmnožování závislá na blanokřídlém hmyzu, její larvičky triangulíni vylezou do květů rostlin, odkud se nechají odnést včelkami a napadají jejich vývojová stadia

225 • ještěrka obecná má v celém areálu cihelny velkou populaci, většina jedinců je červenohřbetá forma

227 • chroust obecný dříve býval hojným a obávaným škůdcem, larvy (ponravý) žijí zemi, živí se kořínky, brouci se objevují v květnu, jejich potravou jsou listová pletiva.

228 • kobylka zelená se objevuje v létě ve větším počtu, dospělé kobylky jsou dravci, živí se hlavně hmyzem, ale jsou i býložravci a saprofágové. Larvy se živí mšicemi, dospělci se stávají významným zdrojem potravy ptáků, např. na tahu i motáků lužních a poštolek rudonohých

229 • okáč strdivkový dosahuje největších populačních hustot v řídkých listnatých lesích (pařezinách) a na klasických lesostepích, kde vyhledává plochy v pozdějších stadiích sukcese. Nesnáší homogenní management, kdy jsou celé plochy koseny (nebo ošetřovány křovinořezem), čímž se mozaika různých biotopů změní v uniformní travnaté porosty

230 • otakárek ovocný se stává nejhodnější z našich otakárků, živnou rostlinou housenek jsou hlavně trnky a hlohy, kterými postupně zarůstají neobhospodařované plochy

231 • rehek zahradní není tak častý jako rehek domácí, hnízdí v dutinách stromů, jeho výskyt lze podpořit vyvěšováním vhodných budek

232 • astra chlumní je typický druh kroměřížských stepních lokalit a začíná se objevovat na suchých místech hliníku

233 • křížák červený je vzácnější teplomilný druh s nesouvislým rozšířením, v r. 2010 byl zdokumentován v západní části hliníku

235 • vřetenuška ligrusová je značně teplomilná, vyskytuje se na stepích, lesních loukách a pasekách na vápencovém podkladu, živnou rostlinou je štiřovník, vičenec ligrus a bílojetel

236 • vřetenuška pětitečná

234 • zvonek moravský je teplomilný druh stepních trávníků, můžeme ho nalézt taky na okrajích hliníků a pískoven v teplejších oblastech

237 • vřetenuška přehlížená

238 • v hliníku se shromažďuje srážková voda, část plochy je pod vodou celý rok

239 • zeměžluč spanilá je drobná rostlina ranně sukcesních stadií, roste na obnažených místech hliníků a lomů, kde není potlačena konkurencí

240 • kuňka obecná je jedním z druhů obojživelníků, kteří se rozmnožují v mokřadu hliníku

241 • konipas bílý žije v okolí vodotečí a vodních ploch

242 • zajímavým místem v okolí Litenců je Gregorova zmola, malá pískovna uprostřed polí

Lokalizace: nachází se asi 16 km severovýchodně od Zlína ve východní části Hostýnských vrchů, v k.ú. obce Rusavy na severovýchodním svahu vrchu Pardus (nadmořská výška kolem 600 m n.m.),

Charakteristika území: geologicky náleží k alpsko-karpatské horské soustavě, je součástí flyšového pásma vnějších Západních Karpat. Podloží je tvořeno soláňským souvrstvím račanské jednotky magurského flyše. Na povrchu převládají zahliněné štěrky proluviálních kuželů a svahové sutě kvartéru. Půdní pokryv tvoří kambizemě dystrické. Půda je zčásti kamenitá, v létě vysychá, území má jižní expozici. Na lokalitě byla do čtyřicátých let dvacátého století i políčka, později se intenzivně páslo, od osmdesátých let se úplně přestalo hospodařit. Předmětem zájmu přírodovědců jsou polopřirozené ekosystémy podhorské karpatské louky (pastviny), suché podhorské smilkové trávníky s rozptýlenými porosty jalovce obecného a karpatské psinečkové pastviny se zvláště chráněnými druhy rostlin a ochrana území jako významného prvku místního krajinného rázu. V území můžeme definovat dva druhy lučních společenstev: Suché podhorské smilkové trávníky s rozptýlenými porosty jalovce obecného, svaz *Violion caninae*, asociace *Campanulo rotundifoliae-Dianthetum deltoideis*. Toto společenstvo se máloplošně vyskytuje na svažitéjších, více vysušovaných a exponovaných místech. Postupný přechod psinečkových pastvin v tento typ vegetace se projevuje větším zastoupením nízkostébelných druhů a rozvolněnější vegetací. Typická je zvýšená přítomnost druhů jako jsou např. mateřídouška vejčitá

(*Thymus pulegioides*), mochna nátrzník (*Potentilla erecta*), hvozdík kropenatý (*Dianthus deltoideus*), trojzubec poléhavý (*Danthonia decumbens*), violka psí (*Viola canina*), kostřava ovčí (*Festuca ovina*), jestřábník chlupáček (*Hieracium pilosella*), šťovík menší (*Rumex acetosella*). Na nejexponovanějších místech s velmi rozvolněnou vegetací lze zaznamenat také pavinec horský (*Jasione montana*) a velmi vzácně i vřes obecný (*Calluna vulgaris*). Převládajícím lučním společenstvem jsou však karpatské psinečkové pastviny asociace *Anthoxantho odorati-Agrostietum tenuis*, přechod ke svazu *Arrhenatherion*. Dominantním druhem je zde psineček obecný (*Agrostis capillaris*), který je v menší míře provázen dalšími travinami typickými pro tento typ vegetace – tomka vonná (*Anthoxanthum odoratum*), třeslice prostřední (*Briza media*), kostřava červená (*Festuca rubra*) a ojedinelé i pohánka hřebenitá (*Cynosurus cristatus*). Místy je vegetace rozvolněnější a obsahuje více rostlinných druhů psinečkových pastvin jako jsou např. mateřídouška vejčitá (*Thymus pulegioides*), ostřice jarní (*Carex caryophylla*), pupava bezlodyžná (*Carlina acaulis*), černohlávek obecný (*Prunella*

261 • sýkora modřínka

243

vulgaris), víťod obecný (*Polygala vulgaris*) apod. V této řidší vegetaci se také nachází populace prstnatce bezového (*Dactylorhiza sambucina*) (§2) a vemeníku dvoulistého (*Platanthera bifolia*) (§3). Do porostů psinečkových pastvin silně pronikají vysokostébelné luční druhy sv. Arrhenatherion (mezofilní ovsíkové a košťavové louky). Z motýlů byl pozorován okáč rosičkový, okáč bojínkový, babočka admirál, soumračník jitr-ocelový, ohniváček celíkový, vřetenuška obecná, mezi raritní zde patří výskyt teplomilné cikády chlumní. Z ptáků vzhledem k blízkosti bukových i jehličnatých lesů můžeme pozorovat širokou škálu druhů jako je strnad obecný, pěnkava obecná, sýkora uhelníček, sýkora parukářka, šoupálek dlouhoprstý, křivka obecná, krahujec obecný, lejsek bělokrký, brhlík lesní budníček menší, kos černý, drozd brávník aj.

Cíl projektu: dlouhodobým cílem je zachování a obnova hodnotných sukcesních stadií biotopu polopřirozených společenstev suchých podhorských smilkových trávníků a karpatských psinečkových pastvin. Jako nejdůležitější je trvalá péče o území, spočívající v zajištění jednorocního sečení lokality příp. extenzivní pastvy, a odstraňování obrůstajících náletových dřevin.

Průběh projektu: vlastník pozemků neziskové občanské sdružení ochránců přírody získala zakázku na čištění území, práce vykonávala jako zainteresovaný činitel vysoce nadstandardně a nadlimitně, a byla tak naplněna vize projektu, že vlastník by měl být na svém majetku nejlepším hospodářem. Na vlastní náklady byly taky odstraněny dřeviny o větším průměru, s pomocí přibližování koňmi, všechny práce byly prováděny ručně motorovými pilami, sekačkami a křovinořezy.

Budoucnost lokality: území je připravováno pro vyhlášení jako přírodní památka, jeho údržbu bude zajišťovat vlastník ve spolupráci s orgány státní správy. Jedná se o součást většího celku hřebenových luk na Pardusu (672 m.n.m.), kde se realizuje pastva skotu a přežívá např. i prstnatec bezový (§2). Celá oblast Rusavy je jedním z krajinářských šperků Hostýnských vrchů, využívanou k individuální rekreaci, v minulosti se zde hojně pásli skot, ovce a kozy. V dnešní době můžeme ještě díky skladbě dřevin rozpoznat zarostené bývalé pastviny např. pod Skalným, dnes jsou to smíšené lesy s množstvím tkz. plevelných druhů dřevin jako je hloh, topol osika, bříza, třešeň, vrba jíva. Podklady pro tuto kapitolu připravil Tomáš Svačina

245 • pohled z protisvahu z r.2007

246 • v r. 1992 byla lokalita ještě obhospodařována pastvou, patrné jsou meze mezi jednotlivými pozemky

247, 248, 249 • spodní polovina svahu s rozšiřujícím se náletem břízy a smrku

250 • jalovec obecný se láme v zimním období pod námrazou a vrstvou sněhu

252, 253, 254 • prstnatec bezový je v Hostýnských vrších vzácný, na Pardusu můžeme vidět obě barevné varianty i jejich křížence

255 • *vemeník dvoulistý* patří mezi ohrožené druhy, roste ve světlých lesích a v křovinách, také na otevřených loukách, na půdách suchých až vlhkých

259 • *vítod obecný* má barevně variabilní květenství, zpravidla je od růžovořialové po modrou

256, 257 • *okáč rosičkový* je vázán jednak na starší sukcesní stádia bezlesých biotopů s rozptýlenými lesíky či křovinami (preferance zánětných poloh), jednak na lesní světliny, u nás dosud není bezprostředně ohrožen, jeho stavy se v posledních desetiletích značně ztenčily v západní Evropě. Proto byl zařazen do Červené knihy evropských motýlů

258 • *pupava bezlodyžná* roste na suchých loukách, stepních trávnicích, pastvinách, mezích, ve světlých lesích a jejich lemech, vyhovují jí vysychavé, výhřevné, hlinité či jílovité, hluboké, zásadité až kyselé půdy

260 • cikáda chlumní patří k nejhlučnějšímu hmyzu, neboť samci se ozývají typickým cvrčivým zvukem, vydávaným zvukotvorným ústrojím na prvním zadečkovém člunku, larva žije pod zemí v kořenech, dospělci sají na nadzemních částech rostlin

261 • sýkora modřinka se vyskytuje plošně v celé ČR, hnízdo si staví z mechu a zvířecí srsti v dutinách stromů a hnízdních budkách, mimo hnízdní období se přesunuje jižními směry až do vzdálenosti 1000 km

262 • sýkora koňadra je naší nejběžnější sýkorou, hnízdí v dutinách nebo vyvěšených budkách, v průběhu října a listopadu se u nás objevují tahové populace označené kroužky v Estonsku a Litvě,

263 • pěnkava obecná je jedním z nejčastějších ptáků hnízdících v lese, je to semenožravý druh, ale v období rozmnožování krmí mláďata housenkami a je na jaře významným predátorem listožravých housenek

264 • hrušeň se zajímavými plody
je pozůstatkem po původním
obhospodařování

265 • plody jalovců jsou jediná
možnost pro obnovu zimou poško-
zených porostů, klíčivost je nejlepší,
když projdou trávícím traktem
ptáků, jsou výborným kořením
při úpravě masa a ochucení
borovičkové pálenky

269, 267 • práce na odstraňování dřevin probíhaly v náročných podmínkách v období vegetačního klidu, s využitím šetrných lesnických metod

272 • stehlík obecný je v hnízdním období běžný ve volné krajině, v zimě se naše populace přesunuje do oblasti Středomoří

271 • mozaikovitě kosení lučních ploch je možným opatřením pro podporu výskytu pavouků a hmyzu

270 • vyčištěná spodní část svahu nPP Pardus na jaře 2010

273 • zvonek zelený obývá téměř celou Evropu, původně se vyskytoval hlavně na lesních okrajích a v otevřené krajině s křovinami, v současnosti v období hnízdění preferuje zahrady, parky, hřbitovy i ve velkých městech

274 • krahujec obecný v minulosti si stavěl hnízda výhradně v jehličnatých lesích, dnes hnízdí i ve městech, na tahu doprovází hejna ptáků do velikosti kvičaly a provádí funkci zdravotní policie

275 • čížek lesní je pozorován hlavně v zimním období, hejna čížků se živí na semenech např. olší po celé zimní období, v předjaří už nepohrdnou ani slunečnicí v krmítkách

276 • stáda ovčí se starala o údržbu krajiny v minulosti

277 • na vrcholu hřebene Pardusu je provozována intenzivní pastva skotu, několik jedinců prstnatce bezového přežívá ještě na okraji lesa mimo ohrazeného prostoru

278, 279 • prioritním druhem Nature 2000 v oblasti Hostýnských vrchů je vlhkomilný střevlík hrboletý, žije na březích vodních toků, prameništích, močálech a rašeliníštích, vícekrát byl pozorován lovící přímo ve vodě, je ohrožen změnami vodního režimu a odstíněním lokalit

281, 280 • *Rusava* na půdě kostela je významné stanoviště „naturového“ netopýra velkého, který zde má svou letní kolonii, zimuje v podzemí např. v jeskyních a štolách

Lokalizace: nachází se v katastrálním území obce Javorovec, asi pět kilometrů východně od Uherského Hradiště, na pravém břehu údolí potoka Olšovce. Přístup do údolí je možný ze severu přes Mistřice a Javorovec nebo z jihu od Popovic. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Vizovická pahorkatina, podokresu Hlucká pahorkatina. Mapovací kvadrant 6971.

Charakteristika území: v minulosti obecní pastvina, později osázená v pravidelných řadách švestkami, jabloněmi a třešněmi, v malé míře jsou zastoupeny i hrušně. Po vytvoření rozsáhlého sesuvu před cca třiceti lety na asi jedné čtvrtině rozlohy a přerušení pravidelného obhospodařování se začaly šířit náletové dřeviny a po přistínění a hromadění stařiny se začala měnit luční společenstva, v některých částech se prosazují konkurenčně silnější druhy jako např. třtina křovištní. Naštěstí kromě akátu, mirabelky a topolu osiky se z okolních dubových lesů zřejmě působením ptáků plošně rozšířil v jižní a východní části lokality dub letní, po jehož prosvětlení získalo území v těchto částech lesostepní charakter. Přírodovědný potenciál a perspektiva lokality je vysoká, jako součást malebného údolí, které je členěno ještě na několik dalších údolíček; v široké nivě potoka jsou místy poměrně zachovalé vlhké a mokřadní louky. Kombinací suchých a vlhkých stanovišť a odlehlostí tohoto místa se zde zachovaly podmínky pro vysokou druhovou rozmanitost živočichů. Základní inventarizační průzkumy zde nebyly provedeny, na lokalitě se nepodařilo kromě lilie zlatohlavé(§3) a vemeníku dvoulistého(§3) a nekvetoucího kruštíku zatím nalézt další zvláště chráněný druh rostliny, přesto zde roste široká škála původních druhů jako jsou řepík lékařský, starček Jakobův, šalvěj luční, chrastavec rolní, bukvice lékařská, mod-

řelec chocholatý, růžegalská, mateřídoušky, ožanka kalamandra, v sesuvu se po vyčištění rozšířil zajímavý bodlák bělotrn kulatoplodý. Z

živočichů je nejpestřejší zřejmě fauna denních motýlů, např. chráněný je bourovec trnkový(§2), ohniváček černočerný(§2), pestrokřídlec podražcový(§1), otakárek ovocný(§3), otakárek feniklový(§3), batolec duhový(§3), batolec červený(§3), bělopásek topolový(§3), ale i mnoho nechráněných druhů jako je pestrobarvec petrkličový, okáč voňavkový, ohniváček modrolemy, perleťovec stříbropásek a perleťovec prostřední. V hnízdním období byl pozorován ťuhák obecný(§3), pěnice černohlavá, pěnice pokřovní, strnad obecný, pěnkava obecná, brhlík lesní, krutihlav obecný(§2), žluna šedá(§3), žluna zelená, strakapoud velký, strakapoud malý, krkavec velký(§3), pochop rákosní(§3), krahujec obecný(§2), špaček obecný, kos černý, drozd zpěvný a drozd kvičala. Ve starých třešních jsou výletové otvory po krasci třešňovém. Přes poměrně hustý zápoj dřevin v minulosti území obývá početná populace ještěrky obecné (§2), v tůňkách upravených ve svahovém prameništi se rozmnožuje skokan štíhlý(§2) a ropucha zelená (§2).

332 • zlatohlávek skvozný

284

Cíl projektu: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, zachování perspektivních porostů živných rostlin pro bourovce trnkového, na základě zjištěných poznatků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: na základě monitoringu lokality před zásahem bylo nutné ponechat část perspektivních porostů živných rostlin pro zjištěného bourovce trnkového, který byl zjištěn na hlohích a planých trnkách v řadách ovocných stromů. V centrální a severovýchodní části území byl obnoven charakter řadové výsadby s podrostem hlohů a trnek. V jižní a východní sesuvné části území nepřežily téměř žádné ovocné stromy, samovolně vzniklý porost tvořený dubem, břízou, topolem osikou a vrbami byl podstatně prosvětlen a jako perspektivní dřeviny byly ponechány především duby. Při realizaci prací

byly dřeviny o silnějším průměru odstraňovány motorovým pilama, stařina a drobný nálet křovinořezy.

Budoucnost lokality: v oblasti Prakšické vrchoviny je údolí potoka Olšovec mezi obcemi Popovicemi a Javorovcem jedním z nejmalebnějších a nejrozsáhlejších, na severní straně je ještě opticky rozšířeno rozsáhlými extenzivními vinicemi. Mozaika vlhkých luk, zarůstajících a udržovaných strání, břehových porostů a lesních remízků předurčuje toto údolí k vysoké druhové rozmanitosti rostlin a živočichů. Je škoda, že o pastvě v nedávné minulosti zde svědčí jen zdevastované zbytky ohrad, údržba přístupných ploch převážně mulčováním těžkou mechanizací podporuje rozvoj agresivnějších a způsobuje úbytek konkurenčně slabších druhů rostlin. Vyčištěné území by bylo vhodné přepásat skotem nebo ovci, přístupné plochy případně mozaikovitě kosit, je nutné dbát na ponechání dostatečných ploch živných rostlin pro bourovce trnkového.

285 • v horní části svažitého území jsou vhodné podmínky pro pěstování třešní

326 • běžník kopretinový

315 • modrásek jetelový

286 • ve střední části převažují švestky s jabloněmi, na volných místech se uchytil dub

287 • na okraji sesuvného území v jižní části lokality přezívají hodnotná luční společenstva s dominancí sveřepu vzpřímeného

289 • na hlozích a trnkách ve cekální části byl zjištěn výskyt chráněného prioritního „naturového“ druhu bourovce trnkového, při rekonstrukčních pracích byla tato místa ponechána bez zásahu

288 • v severní části údolí lokalita navazuje nivou potoka Olšovec na několik dalších údolí se zarůstajícími výslunnými stráněmi a sady

290 • ukázka práce komplexní čety, materiál vzniklý po výřezu náletových dřevin byl částečně využit na výrobu dřevní štěpky, práce probíhaly od jara 2009

296 • spodní část svahu po vyčištění na podzim r.2009

295 • část materiálu po výřezu neshořela bez užitku na ohništích, byla shromažďována na jedno místo a ve vhodném období byla zpracována na dřevní štěpku

291 • na podzim roku 2009 se práce realizovaly opět za využití těžké mechanizace, v popředí stroj na vyvážení klestu

297 • spodní část svahu v červnu 2010 má již charakter hodnotného lesostepního biotopu

299 • místo aktivace sesuvu v horní části svahu na jižním okraji území, po vyčištění na jaře r. 2010

294 • použití „vyvážeky“ za suchého počasí pro uvolnění ploch v sesuvu v jižní části území

292 • mechanizace umožnila realizovat práce za příznivého počasí na konci léta r.2009

Rekonstrukce
druhově bohatých lučních společenstev
ve Zlínském kraji

301 • třešňový sad v horní části po údržbě na jaře r.2010

301a • celkový pohled na lokalitu na jaře r. 2010

307 • stav centrální části sadu na jaře v r. 2010, je patrné ponechání menších hlohů a tmeč v řadách stromů, kromě bourovice jsou využívány i pro hnízdění ptáků

302 • na okraji sesuvu se nachází skupina rostlin lilí zlatohlavých, jejich stanovištěm jsou světlé listnaté lesy, ve vyšších polohách i otevřené luční plochy

303 • lilie zlatohlavá kvete od června do července, v minulosti byla ceněna jako léčivá rostlina, trpí hodně okusem zvěří a napadením květů hmyzem, v tomto stavu je v přírodě uvidíme jen zřídka

304 • pomněnka drobnokvětá u nás roste na suchých kamenitých stráních, na úhorech, mezích, na polích a okrajích cest na mělkých chudých půdách, roztroušeně, v teplejších oblastech je častější

305a • samičky pestrokřídlce kladou vajíčka začátkem května na rašící rostliny podražce

305 • v údolí roste na několika místech podražce křovištní, na začátku května můžeme v jeho okolí spatřit vyhřívát se a poletovat pestrokřídlce podražcového, žije v ČR jen na jižní a jihovýchodní Moravě

306 • housenky pestrokřídlce podražcového jsou monofágní, žerou jen rostliny podražce křovištního, který je jedovatý a způsobuje i nepoživatelnost housenek

308 • třesňový sad v horní části po údržbě na jaře r.2010

309 • strachí hnízda se po jejich opuštění původními obyvateli stávají hnízdní příležitostí pro některé druhy dravců (poštolka obecná) nebo v tomto případě sov, na hnízdě jsou mláďata kalouse ušatého

311 • šoupálek dlouhoprstý si hnízdo staví v jehličnatém lese za odchlíplou kůrou, po potravě začíná pátrat u paty stromu a spirálovitě prohledává kmen stromu směrem vzhůru

313 • bělotrn kulatohlavý se vyskytuje na stanovištích ovlivněných lidskou činností, původně asi pochází z jižní Evropy a Asie, u nás se pěstoval a místy zplanělý zdomácněl ve volné krajině

312 • hlaváč bleďožlutý je ve vrcholném létu důležitým zdrojem nektaru na stepních výslunných stanovištích

310 • kalous ušatý se přes den zdržuje v okolí hnízda, může vetřelce zastrašovat tleskáním křídel a cvakáním zobáku, při nedostatku potravy pro mláďata může lovit i přes den

314 • i přes plošné zarostení území zde žije početná populace ještěrky obecné, na snímku vzácná forma bez typických znaků, pravděpodobně je schopná se barevně přizpůsobit stavu okolí

315 • modrásek jetelový je vázaný na vyprahlé krátkostébelné stepi až lesostepi s nízkou a řídkou vegetací, výslunné extenzivní pastviny, suché skalnaté svahy, druhotnými stanovišti mohou být vápencové lomy, hlinišť, písčovny a suchá sešlapávaná lada v blízkosti měst

316 • okáč voňavkový je jedním z našich největších denních motýlů, je to obyvatel stepí a lesostepí, vyskytuje se na jižní a a střední Moravě a v jižních Čechách, živnou rostlinou je hlavně sverep vzprímýný.

317 • na začátku 90. let 20. století se začal stále častěji objevovat v přírodě jihoevropský druh pavouka křížák pruhovaný, dnes je poměrně běžný na vhodných stanovištích, pozná se dobře podle vyztužené pavučiny ve střední části

318 • žlutásek tolicovitý se začal z jižní a východní Evropy šířit v 80. letech 20. století, naši faunu bohatil v r. 1994, je to migrující druh, na podzim ho zastihneme hojněji na vojtěškových polích

323 • perletovec fialkový je motýl raně sukcesních stanovišť v lesních porostech, vyžaduje místa s velmi teplým mikroklimatem pro vývoj larev vedle keřové resp. stromové vegetace, živnou rostlinou jsou různé druhy violek

324, 325 • pestrobarvec petrklíčový je vázán na mozaiku zarostlejších ploch (s mladými stromy do výšky ca 5 metrů) a otevřených vlhkých pasek či louček. Lze jej tudíž charakterizovat jako druh pozdějších, avšak ne zcela zapojených sukcesních stadií v lesních porostech, živnou rostlinou jsou prvosienky

319, 320 • střední část sadu po realizaci prací na podzim r. 2009

326 • běžník kopretinový je ve střední Evropě běžný druh pavouka, číhá na svou kořist většinou na květech rostlin, může se ale vyskytovat i na listech, své zbarvení obvykle přizpůsobuje barvě podkladu

328 • po vyčištění se travní porost obnovuje ze zbytků původních společenstev, v pozdním létě se staly porosty bukvice lékařské zdrojem potravy pro celou řadu druhů hmyzu, např. vřetenušek a perletovic

332 • zlatohlávek skvostný žije na okrajích listnatých lesů, je to spíš teplomilný druh, při slunečném počasí od května do června ho můžeme vidět poletovat v korunách stromů, kde do suchých trouchnivých dutin listnatých stromů klade vajíčka

333 • při úklidu materiálu bylo rozježděno prameniště na severovýchodním okraji území, ani po úpravě radlicí vyvážecího mechanismu to nebylo úplně ono

331 • kozlíček mramorový je poměrně častým druhem, vývoj larev probíhá pod kůrou oslabených, odumírajících či pokácených stromů, kuklí se ve dřevě. Neživé části např. starých dubů jsou biotopem až 1300 druhů hmyzu, rozkládajících odumřelé zbytky rostlin (sapro-fágní hmyz).

334, 335 • nájemci pozemků se podařilo zajistit úpravu zanesených tůň v prameništi na podzim 2009, v mokřadech v nivě potoka byl dříve zjištěn i čolek obecný a čolek velký, kteří by se mohli časem v tůních rozmnožovat

330 • roháč obecný je největší brouk Evropy, žije v teplejších oblastech, je závislý na dutinách starých stromů a na starých pařezích v lese, larva prochází několika fázemi vývoje a po 4 až 6 letech se zakukluje

336 • spodní tůň u paty svahu na jaře r.2010

337 • horní tůň ve svahu na jaře r.2010

338 • snůšky skokana štihlého na jaře 2010 v horní tůni, jednotlivé snůšky jsou upevňovány na vodní rostliny a různý materiál ve vodě

339 • skokan štihlý (SO) žije mimo období rozmnožování v lesích a lesostepích, na rozdíl od ostatních „hnědých“ skokanů je schopen v pohybu vyvinout velmi dlouhé skoky 1 až 1,5 metru, v ohrožení ze svahu až 3,5 metru

340 • ropucha zelená (SO) se vyskytuje nejčastěji v polohách do 450 m.n.m., dobře snáší teplo a sucha. Rychle kolonizuje nové rozmnožovací plochy, na jaře r. 2010 byly snůšky vajíček v obou tůních

342 • kosatec sibiřský roste na vlhkých slatinných a rašelinných loukách, v mokřinách, v pásmu od nížiny až do podhůří, je chráněný jako silně ohrožený druh. U zahradních jezírek můžeme vidět i jeho bílé kvetoucí kultivary

341 • cenné lesostepní území navazuje na zachovalé vlhké mokřadní louky v nivě potoka Olšovec, obojživelníci se po přeměně dostávají ihned do vhodných biotopů a nejsou ohroženi překonáváním civilizačních překážek

343a • chřástal vodní se vyskytuje v rozsáhlejších mokřadech a litorálních porostech na okraji vodních ploch, zimuje v Africe

343b • chřástal kropenatý vzácně hnízdí v zarostlých bažinách s převažující nižší vegetací, hnízdí v květnu až červenci

344 • konipas luční je nejvzácnější z našich konipasů, vyskytuje se v nižších polohách na mokřadních loukách, slaništích a v blízkosti vodních ploch, pro plošný ústup je chráněný jako SO

345 • pochop rákosní je jedním z druhů ptáků, který se přizpůsobil změnám v krajině, z původního rákosinového hnízdiče si dnes většina párů staví hnízdo na zemi v obilných lánech, podobně jako moták lužní

346 • tuhýk šedý v minulosti v ČR převážně jen zimoval, s ústupem jiných velkých tuhýků se úspěšně šíří. Je to velký dravec, kromě drobných hlodavců je schopný ulovit i ptáky do velikosti strnada obecného

349a • mezi Mistřicemi a Javorovcem je ve směru do Pracké vrchoviny pěkné vyhlídkové místo se zbytky zvláštního starého stromu, jmenuje se to tam Hrubý bor. Náhradní mladá borovice ač podpořena proti nepřízní počasí zaplacením dřevěnou vidlicí nějakého důvodu moc neprospívá

347 • ohniváček modrolehý je vzácnější druh vázaný na vlhké a mokřadní biotopy, živnou rostlinou je šťovík, objevuje se v poslední době i na extenzivních pastvinách

348 • motýlice lesklá žije na okrajích tekoucích vod, občas se sluní na přilehlých porostech, někdy i volně v krajině, vyžaduje poměrně čistou a prokysličenou vodu

349 • neobyčejná přírodní plastika Hrubý bor u Mistří je „strážcem“ místa, odkud se naši předci rozcházeli do světa za prací

Lokalizace: nachází se východně od obce Popovice u Uherského Hradiště, v okrese Uherské Hradiště, na pravém břehu řeky Olšavy. Lokalita Dlouhé jsou sady s pastvinami a bývalými vinicemi v západní části EVL, nachází se na jihovýchodním okraji obce. Lokalita Široký je údolní niva řeky Olšavy na jihovýchodním okraji EVL. Podle regionálně fytogeografického členění ČR patří území do fytogeografického obvodu Panonské termofytikum, okresu Vizovická pahorkatina, podokresu Hlucká pahorkatina. Mapovací kvadrant 6971.

Charakteristika území: převážně jižně orientované horizontálně členité svahy s mozaikou luk, neudržovaných sadů švestek, višní, třešní, hrušek a jabloní, v západní části jsou i neudržované vinice. Pata svahu je ohraničena pravým břehem řeky Olšavy s charakteristickým porostem dřevin jako je vrba, topol, olše, jasan a jilm. Ještě v osmdesátých letech dvacátého století byla na většině rekonstruovaných ploch provozována pastva ovčí, pak byla lokalita dlouhodobě většinou opuštěna a docházelo tak ke spontánnímu zarůstání jak podrostky švestek z kořenového systému dřevin, tak náletem keřů a některých druhů stromů, nepříjemným hostem je původem ze severní Ameriky trnovník akát, který působí toxicky na půdu a tak podporuje rozvoj ruderalních nitrofilních druhů rostlin, jako je kopřiva, vlašovičnická a pýr plazivý.

Od roku 2006 je zde vyhlášena EVL Stráně u Popovic, předmětem ochrany je motýl bourovec trnkový (*Eriogaster catax*) (S2). Základní inventarizační průzkumy zde nebyly provedeny, na lokalitě se nepodařilo kromě dřínu obecného (S3) zatím nalézt žádný zvláště chráněný druh rostliny, přesto zde roste široká škála původních charakteristických druhů pastvin jako jsou řepík lékařský, máčka ladní, starček Jakobův, šalvěj luční, hlaváč bleďožlutý, chrastavec rolní, snědek jehlancovitý, snědek chocholičnatý, křivatec jarní apod., zajímavý je masivní výskyt

teplomilné mochny stříbřité. Z živočichů zde můžeme pozorovat množství druhů motýlů, např. chráněný je ohniváček černý (S2), otakárek ovocný (S3), otakárek feniklový (S3), batolec duhový (S3), batolec červený (S3), ale i stále vzácnějšího okáče bojínkového, okáče voňavkového, vřetenušku štírovníkovou, soumráčníka černohnědého a soumráčníka jitrocelového. V hnízdním období je pozorována žluva hajní (S2), ťuhák obecný (S3), ťuhák šedý (S3), pěnice černohlavá, pěnice hnědokřídla, strnad obecný, ledňáček říční (S2), konipas horský, slípka zelenonohá, strakapoud velký, žluna zelená, krutihlav obecný (S2), kos černý, drozd zpěvný, drozd kvičala, straka obecná, poštolka obecná, kalous ušatý, káně lesní aj. Významný je nálezy a množství požírek larev chráněného kozlíčka jilmového (S3), který byl zjištěn na východním okraji lokality, kde je do akátového porostu nad řekou Olšavou vtoušen také jilm. V blízkosti vody se běžně vyskytuje užovka obojková (S3), ropucha obecná (S3), rosnička zelená (S2) a skokan štíhlý (S2).

392 • motýlice lesklá

350

Důlka ZAB
0 100
m

Cíl opatření: zachování a rekonstrukce ploch polopřirozených lučních porostů, prostorová a věková strukturalizace porostů živých rostlin předmětu ochrany EVL, na základě zjištěných poznatků o výskytu vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin zajistit podmínky pro stávající populace těchto druhů a vytvářet podmínky pro jejich šíření.

Průběh projektu: velká část lokality byla zarostená podrostky trnek, zmlazením hlohů a jasanů, černým bezem. Kvůli perspektivě všech ovocných stromů byly veškeré náletové dřeviny v jejich okolí odstraněny, nájemce lokality na vlastní náklady provedl zdravotní a odlehčovací řez sadu o výměře 5 hektarů. Dřeviny o silnějším průměru byly odstraňovány motorovým pilama, stařina a drobný nálet křovinořezy, ke snížení pařezků na úroveň terénu a iniciaci banky semen byla využita půdní fréza, která se pohybovala na úrovni povrchu terénu.

Budoucnost lokality: v minulosti v období pasení se zde běžně vyskytoval dnes vzácný dudek chocholatý, ještě v roce 1974 bylo u Popovic nalezeno hnízdo tuhyka menšího a tuhyka rudohlavého, kteří pro svou existenci potřebují lokality s extenzivně udržovanými lučními plochami s množstvím hmyzu a bohužel už v ČR nehnízdí. O stále vysokém přírodovědném potenciálu této obce nedaleko Uherského Hradiště svědčí skutečnost, že se na jejím katastrálním území nachází dvě EVL. Nadějí do budoucna je i obnova pastvy na vyčištěných plochách v EVL, která následovala po redukci náletových dřevin. Přibližně pětihektarový sad plně vzrostlých životaschopných ovocných stromů nemá co do stáří a zdravotního stavu části jabloní v širokém okolí obdoby, plánuje se determinace druhů a dosadba z přeroubovaných hodnotných odrůd.

351 • v horní části svažitého území jsou vhodné podmínky pro pěstování třešní

387 • křiváček luční

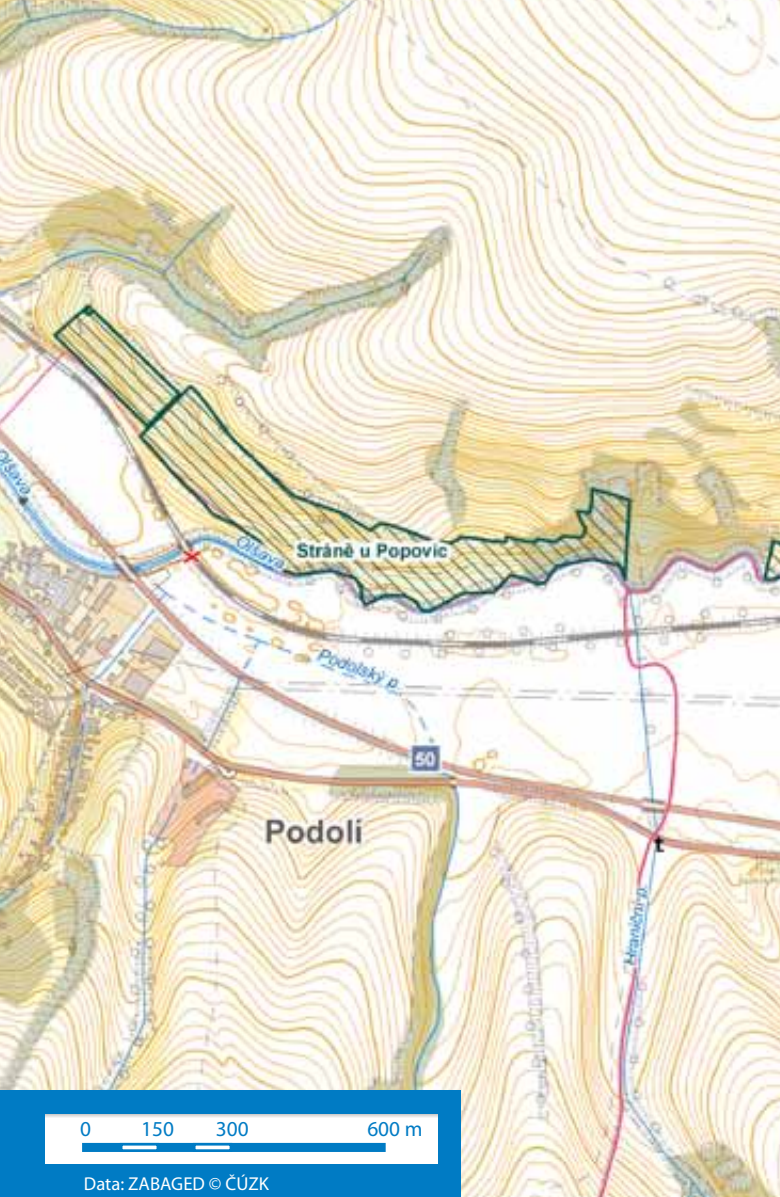

390 • ropucha obecná

393 • nosorožek kapucínek

354 • vysokokmenný sad byl založen s historickou předvidavostí, vzdálenost jednotlivých jabloní je 12 metrů a jejich koruny mají tak dostatečný prostor

352 • v lepším případě byl sad zarostlý jen černým bezem a jasanem

353 • staré jabloně byly kromě suchých větví a zlomů v dobré kondici

356a • výřez náletových dřevin a ořez zlomů a suchých větví se prováděl ručně motorovým pilou

355a • vzrostlé a zapojené porosty hlohů už nejsou pro bourovec trnkového vhodným stanovištěm

356 • lokalita je EVL pro prioritní druh bourovec trnkový, jehož živými rostlinami jsou raná sukcesní stadia hlohu a trnek

356c • dočišťování ploch a snižování pařízku za pomoci těžké mechanizace

356d • zdravotní ořez dlouhodobě neudržovaných stromů nebyl jednoduchou záležitostí

356h, 356f • těžká mechanizace se dá využít při dočišťování pouze za suchého počasí

357, 358 • na zbytky jablek se v sadu zastaví různé druhy ptáků, někdy i severský host brkoslav severní. Jeho zimní výskyt mívá v intervalech několika let až invazní charakter

360a • kukačka obecná je známá díky svému způsobu rozmnožování, které se nazývá hnízdní parazitizmus a samička kukačky při něm vkládá své vajíčko do hnízd jiných druhů ptáků, kteří potom její mládě vychovávají

359 • budníček menší hnízdí na zemi v lesích, břehových porostech, extenzivních sadech a velkých zahradách, je to plošně rozšířený druh, zimující v tropické Africe

361 • část sadu je z pozdější výsadby, stromy mají i jiný habitus než vysokokmenná starší část

363 • stav sadu na jaře 2010 po vyčištění a prořezání stromů po kalamitě z důvodu ledové námrazy v zimě, velké škody způsobila i větrná smršť v květnu 2010

366 • podrost hlohů a trnek v třešňovém a višňovém sadu v západní části EVL je důležitým biotopem bourovce trnkového

369 • jižní okraje hrází planých trnek, které se rozrůstají do luk, jsou dalším typickým místem, kde jsou koncem dubna a začátkem května nacházena „hnízd“ housenek bourovců trnkových

372 • snědek jehlanovitý je až metr vysoká cibulovitá rostlina, při determinaci je třeba být pozorný, na Uherskobrodsku se vyskytuje i podobně vyhlížející S1 KO snědek pyrenejský kulatoplodý

371 • modřenec chocholatý vyrůstá každoročně z cibulky, někdy přežívá i na okrajích polí, kde snese někdy i přemísťování cibulky orbou

370 • na vyčištěných plochách se na jaře hojně vyskytoval snědek chocholičnatý, na Slovácku se se mu lidově říkalo slzičky Panny Marie

368 • svažité území s jižní orientací a sprašovými půdami je ideální stanoviště pro teplomilné suché trávníky

373 • housenka otakárka feniklového se snaží co nejdříve vykrmit a zakuklit, potravou jsou jí mrkvovité druhy rostlin

374 • okáč bojínkový byl ještě nedávno hojným druhem, dnes se vyskytuje hlavně na plochách s polopřirozenými trávničky, živnou rostlinou je sveřep vzpřímený

373a • otakárek feniklový je poměrně plachý, v období páření si však hlídá své teritorium a neustále se vrací na svá hlídková stanoviště

376 • po přepasení skotem zůstává mozaika nedopasků a obnažené půdy, ideální kombinace pro mnoho druhů hmyzu

375 • kobylka hnědá je hmyzožravá, žije na polích, suchých loukách, ve vřesovištích apod. Samečkové se ozývají v pozdním létě pronikavým monotónním cvrčením.

380 • dudek chocholatý byl ještě v 70. letech minulého století na pastvinách u Popovic pravidelně hnízdícím druhem, obnovená pastva a populace dudků rozšiřující se z Rakouska dává naději na návrat dudka i na Uherskohradištsko, pokud se zde zlepší jeho potravní nabídka, ilustrační foto je z Břeclavska

381 • strnad obecný je častým druhem na travnatých biotopech s rozptýlenou zelení, hnízdí na zemi

382 • řapák obecný má u Popovic výborné podmínky pro hnízdění, např. na 200 metrech křovinaté hráze hnízdily 3 páry

383 • pěnice hnědokřídla žije v otevřené krajině s množstvím trnitých křovin, na okrajích lesů s hustým podrostem, v remízcích a břehových porostech

384 • akátový les s podrostem jilmu na jihovýchodním okraji lokality Dlouhé je biotopem vzácného hmyzu.

385 • kozliček jilmový je vzácný a chráněný druh vázaný na jilmu, dospělci žijí v korunách stromů, larvy se vyvíjejí v odumírajícím dřevě

384a, 385 • specifické podmínky stanoviště akátu příliš nevyhovují, porost je proslhlý a prořídlý, ale v kombinaci s popínavými rostlinami vytváří zajímavý dojem

386 • kruštík pontický byl teprve nedávno nalezen v listnatých lesích nedaleko EVL

387 • křivatec luční je časně kvetoucím jarním druhem, roste jak v podrostu stromů, tak na volných plochách pastvin

388 • údolní niva řeky Olšavy je tím nejpirogenějším migračním koridorem živočichů a rostlin, řeka je jižní hranicí EVL

389 • slunečnice topinambura pochází se severní Ameriky, v okolí řeky vytváří téměř souvislý porost, na rozdíl od jiných invazních druhů může být v pozdním létě významným zdrojem nektaru pro hmyz a podzemní hlíza se prý dají jíst

390 • ropucha obecná i další druhy obojživelníků nalézají vhodná zimoviště v údolní nivě, vodních toků využívají jako migrační trasu k rozmnožovacím vodním plochám

392 • motýlice lesklá při detailním pohledu vyniká jako i ostatní vážky barevností a propracovaností tělesné schránky

391 • batolec červený obývá vlhká lesní údolí, lemy a lesní cesty podél vodotečí v rozsáhlejších lesích. Často kolem umělých vodních nádrží. Imága vyhledávají stanoviště, kde se střídá stinné prostředí s intenzivně osluněnými ploškami. Živnou rostlinou jsou vrby, především jiva, dále vrba popelavá a vrba křehká

393 • nosorožek kapucínek byl původně brouk starých dubových porostů, s vyvážením dřeva se dostal do blízkosti člověka, dnes je nejhojnější v místech shromažďování dřevního odpadu, pilin a v kompostech

394 • roháček kozlík obývá listnaté lesy, vyvíjí se v tlejících pařezech, není přísně vázán jen na staré duby, nalezneme ho i na jilmech, jasanu, vrbách i lípách, za určitých okolností i na ovocných stromech

395 • užovka obojková je naším nejhojnějším hadem, v desítkách jedinců se vyskytuje v okolí řeky Olšavy, žije se obojživelníky, hlodavci a drobnými rybami

399 • pobyt na pastvě má pozitivní vliv na zdravotní stav dobytka a snižuje finanční náročnost chovu, v neposlední řadě je šetrným způsobem údržby travních porostů

397, 397a • konipase horského v hnízdním období zastihneme v okolí vodních toků, na horních a středních tocích, nevyhýbá se ani lidským sídlům, hnízdo je vždy blízko vody, často v polodutinách, výklencích mostů a mezi kořeny

396 • vážka žlutavá je druh mělkých tůň a mokřadů, v EVL s vyskytuje u tůň pod pramenem v západní části lokality Dlouhé

398 • kvalitní voda s drobnými rybami a kolmé stěny pro vyhrabání hnízdní nory jsou podmínkou pro výskyt ledňáčka říčního

Závazek následné péče o rekonstruovaná území byl jednou z povinností, kterou musel splnit žadatel o dotaci a byl zajištěn smlouvou o spolupráci mezi žadatelem (Zlínský kraj) a vlastníky nebo nájemci pozemků po dobu 10 let od ukončení projektu. Každoročně má být minimálně jedna třetina vyčištěných ploch pokosena nebo vypasena tak, aby jednou za 3 roky proběhla údržba celé plochy. Travní porosty je možné udržovat v zásadě třemi způsoby: pastvou, sečením a mulčováním.

Pastva používané pastevní systémy můžeme rozdělit na dvě základní skupiny a to na pastvu **rotační**, kdy se jedná o pasení dvou a více pastvin (oplůtků) a doba pasení se střídá s dobou obrůstání a na pastvu **kontinuální**, která je definována jako nepřetržité pasení dobytka v jednom oplůtku během roku nebo pastevní sezony. Důležitým faktorem je intenzita a techniky pastvy, jedná se zjednodušeně o počet kusů dobytka na plochu a dobu pastvy (zatížení pastviny).

399b • luční porosty a křovinaté stráně bez údržby postupně přecházejí v les, na podmáčených plochách je průběh sukcese rychlejší, mokřad pod rybníky a VKP Kříby u Popovic

Na rozdíl od sečení způsobuje pastva horizontální mozaikovitost travního porostu vytvářením silně a slabě spasených plošek, které jsou stanovištěm pro různé skupiny hmyzu, samotná přítomnost pasoucího se dobytka vytváří prostředí pro výskyt některých druhů bezobratlých, které se na sečených či jinak obhospodařovaných plochách nevyskytují, kromě parazitů a krevsajících členovců se jedná o druhy vázané na trus.

399a • travní porost s převahou smetánky lékařské je jinak druhově chudý, většinou se jedná o druhotné porosty založené na orné půdě

Sečení patří mezi tradiční způsoby využívání travních porostů. Jedná se o oddělení části nadzemní rostlinné biomasy od strniště v určité výšce (nejčastěji mezi 3 a 10 cm nad povrchem země). Provádí se různými způsoby:

ruční kosení kosou,

tradiční dnes málo využívaný pracný způsob, dnes se využívá jen na menších plochách a v chráněných územích

sečení malou mechanizací

(křovinořezy, ručně vedené sekačky), na svažitém a členitém terénu, na podmáčených plochách, v chráněných územích

sečení samojízdnými a traktorovými sekačkami,

používá se na větších plochách s rovným terénem a malým sklonem

Při sečení je z porostu jednorázově odstraňována většina biomasy, což podporuje růst i méně konkurenčně zdatných druhů a ve většině případů zajišťuje zachování druhové pestrosti lučních porostů. Unifikovaným sečením druhově bohatých

400 • na druhově bohatých loukách v Bílých Karpatech lze nalézt až 450 druhů vyšších rostlin, známé jsou díky výskytu mnoha druhů orchidejí, Přední louky pohled od Suchovských Mlýnů (CHKO BK)

květnatých luk může vymizet až 10% rostlinných druhů jako jsou např. hořečky, hořce, lny, astra chlumní, zlatovlásek obecný apod., obecně druhy rostlin, které v době seče jsou před rozkvětem. Součástí následné péče bude proto také sledování výskytu vzácných a chráněných druhů rostlin, pro jejichž stanoviště je vhodné stanovit speciální údržbu.

401b • prstnatec bezový, PP Pod Hřibovňou (CHKO BK)

Oproti pastvě dlouhodobé sečení bez dodatečného hnojení způsobuje ochuzování půdy o živiny, snižování výnosů a vede k postupným změnám druhové skladby ve prospěch méně náročných druhů. Různé termíny seči a jejich mozaikovitě umístění na lokalitě je významné pro výskyt bezobratlých živočichů, menší část území by mohla zůstat bez zásahu po jeden

i dva roky po sobě. Nejhorší model je celoplošné pokosení území v jednom termínu, kdy dojde v jednom okamžiku k zániku zdrojů nektaru a živných rostlin.

402 • vstavač bílý, PR Drahy (CHKO BK)

Mobilita většiny druhů hmyzu je omezená, při opakovaných celoplošných sečích dochází k výraznému poklesu populací velkého množství druhů např. motýlů a blanokřídlého hmyzu nebo až k jejich vymizení, zejména jestli se jedná jen o ostrůvky přírody v jinak intenzivně zemědělsky využívané krajině a pro stále pokračující fragmentaci krajiny jsou pak pro kolonizující jedince hmyzu nedostupné.

421 • modrásek ligusový je vázán na teplé suché stráně, stepi a úvozy, tradiční živnou rostlinou je vičeneč písčný, dále se udává vičeneč ligrus. Motýl lítá v srpnu, posezení lokality v období vývoje housenek v červnu a červenci má na populaci zničující účinek, NPP Na Adamcích

403 • vstavač mužský, VKP Hlaviny u Vlčnova

Nezanedbatelným výsledkem vědeckých výzkumů je zjištění výrazného úbytku bezobratlých živočichů vlivem zvýšení kompaktnosti půdy travních porostů pojezdem těžkou mechanizací, bioindikátorem nepříznivého stavu je např. úbytek ptáků vyhledávajících potravu na zemi jako jsou dudci, mandelíci, tuhýci, bělořiti, bramborníci, lindušky, konipasí apod.

421b • nedostatek informací stál za opakovaným kosením lokality v nevhodnou dobu, populace koniklece velkokvětého sice prosperuje a rozšiřuje se, vzácný modrásek ligrusový však vyhynul, PP Přehon

Mulčování představuje alternativní způsob obhospodařování travních porostů, při kterém je strojově většina nadzemní části oddělena od strniště, rozdrčena a rozhozena zpět na strniště. Je to nejlevnější způsob obhospodařování nevyužívaných travních porostů, vhodný pro potlačení drobných

náletových dřevin a omezení dominantnějších druhů bylin na lokalitě, musí být však proveden dostatečně dlouhou dobu před vytvářením semen nežádoucích druhů. Při větší frekvenci (2krát až 3krát ročně) má mulčování na travní porosty podobný vliv jako sečení, avšak ne všechny rostlinné druhy snáší překrytí vrstvou rozdrčené biomasy a následně mizí. Nedoporučuje se pro údržbu travních porostů, kde se rostlinná biomasa hůř rozkládá tj. není vhodné pro údržbu teplomilných trávníků a horských smilkových trávníků.

404 • prstnatec Fuchsův, Adamova rokle u Kostelan

Dalším způsobem údržby travnatých ploch začíná být opět **vypalování**, používá se v současné době při speciální péči o společenstva písčin, suchých trávníků a zejména vřesovišť. Jeho význam spočívá v odstranění vrstvy stařiny, omezení výskytu houbových patogenů, rychlejší mineralizaci surového humusu, urychlení koloběhu živin a zlepšení světelných podmínek, což umožňuje klíčení semen řady druhů rostlin a podporuje vegetativní rozrůstání. Je vhodné provádět pouze maloplošně, nejlépe v zimních měsících za holomrazů nebo velmi brzy zjara, aby nedocházelo k likvidaci fauny bezobratlých nebo i např. ježků.

405 • kýchavice černá jde do květu koncem června, bez speciálního režimu jejich lokalit by nestihla vykvést, NPP Bůrová (CHKO BK)

Nevhodné je i vypalování ploch s třtinou křovištní, neboť se potom šíří pomocí nadzemních orgánů. Někteří zástupci skupiny rostlin nazývané jako pyrofyty po vypálení velmi dobře prosperují, jsou to stále vzácnější druhy suchých trávníků jako třeba koniklec velkokvětý, hlaváček jarní a kavyly.

407 • travní porosty v členitém terénu je vhodné udržovat pastvou ovčí nebo skotu, PR Drahy (CHKO BK)

406 • kosatec různobarvý se dlouhodobě udrží na okrajích kosných ploch, jinak roste ve světlých lemech a lesích světlínách, na stepích a výslunných stráních, Mílový louky u Blatničky

408 • na přepásaných plochách se v září objevuje hořeček brvitý, PR Drahy (CHKO BK)

Způsob údržby travních porostů je zásadní nejen pro přírodní rozmanitost rostlinných druhů, ale i pro výskyt živočichů. Na obhospodařované travní porosty je ve střední Evropě vázáno velké množství druhů bezobratlých živočichů, především hmyzu a pavouků. Najdeme mezi nimi druhy býložravé, dravé, opylovače, cizopasníky i rozkladače zpracovávající odumřelá těla rostlin a živočichů, i jejich produktů.

Mnoho býložravých druhů (fytofágů) je specializováno pouze na jeden až několik málo druhů hostitelských rostlin, jiné naopak mohou napadat i desítky různých rostlinných čeledí. Fytofágové jsou zpravidla vázáni i na určité části jediné rostliny, na které ožírají např. jen kořeny, stonky, listy, květy nebo semena, či přímo žijí uvnitř těchto rostlinných orgánů v takzvaných minách nebo hálkách. Různé druhy bezobratlých se liší rovněž výběrem prostředí pro kladení vajíček, rozmnožování, úkryt nebo lov potravy (u dravých skupin). O druhové rozmanitosti bezobratlých živočichů na určitém místě rozhodují především

- **podmínky neživého prostředí:** podnebí, horninové podloží, půdní typ, vodní režim a reliéf krajiny
- **druhová rozmanitost rostlinného společenstva**
- **struktura (architektura) porostu**, daná výškou rostlin, jejich růstovou formou (trsy nebo jednotlivé lodyhy apod.), vytrvalostí jejich částí a pokryvností (hustotou) vegetace
- **historie lokality** (dlouhodobě stabilní podmínky umožňují nashromáždění druhů)
- **rozloha stanoviště** (v rozlehlejších enklávách zpravidla nalezneme více druhů)
- **vzdálenost k podobným stanovištím a charakter okolí** (např. louka, les), které umožňují šíření druhů v krajině nebo naopak jsou pro ně překážkami

Bezprostřední účinky obhospodařování

jsou spojeny:

- **se změnou struktury porostu**, jejímž důsledkem je dramatická změna klimatu, ztráta potravních zdrojů na těch částech rostlin, které byly posečeny nebo sežrány dobyt看em a ztráta úkrytů,
- **s omlazením znovu obrůstajících rostlin**, mladé části rostlin se snadněji konzumují a trávi a pro některý býložravý hmyz představují zdroj kvalitní potravy

409 • plochy s hodnotnými lučními společenstvy jsou rozdělené oplůtky k provozování rotační pastvy ovcí, kromě orchidejí zde rostou i podzimní hořečky, lokalita u Nové Lhoty (CHKO BK)

Pastva nebo posečení porostu okamžitě většinu bezobratlých v travním porostu ovlivňuje negativě. Postihnou např. housenky motýlů na květech a listech, brouky nosatčíky a zrnokaze vyví-

410 • hořeček nahořklý je vzácný díky speciálním nárokům na stanoviště, špatně odolává konkurenci jiných rostlin, vykvétá koncem září, lokalita u Nové Lhoty (CHKO BK)

411 • ani ruční kosení není zárukou zachování druhové pestrosti, pokud se každoročně provádí ve stejném období, začnou postupně převládat jen některé druhy, např. bílojetel německý, PP Terasy

Dlouhodobé účinky obhospodařování

jsou spojeny se změnami druhového složení rostlinných společenstev a prostorového uspořádání rostlinného porostu. Z dlouhodobého hlediska se projevují zvláštnosti pastvy oproti sečení jako je např. přednostní spásání některých druhů rostlin, zatímco jiným se dobytek vyhýbá, vzniká tak mozaikovitost porostů. Přítomnost holých míst způsobených sešlapem

412 • len žlutý špatně snáší kosení, u Litenčic existuje lokalita s početnou populací, je evidentně několik desetiletí bez údržby, malá konkurence ostatních rostlin je způsobená extrémně suchým stanovištěm se sprašovými půdami, lokalita Vinohrady u Strabenic

a suché mikroklima v nízko spasených částech a to zejména na výslunných svazích, vyhovuje mnoha druhům teplomilných a suchomilných (a často ohrožených) pavouků, střevlíků, motýlů, kobylek, plžů a dalších bezobratlých více než souvislý travnatý porost. Nedopasky naopak představují šanci pro přežití druhů vázaných např. na semena a květy. Trus (tuhé výkaly) je již od prvních okamžiků kolonizován bezobratlými, kteří zásadním způsobem přispívají k jeho rozkladu a návratu živin do půdy.

414 • největší naší orchidejí je střevíčník pantoflíček, má jako prioritní „naturový“ druh v okrese Kroměříž zřízenou EVL, je ohrožen návštěvností lokality a vykopáváním rostlin, NPR Strabišov Oulehla

417 • na kroměřížských stepích roste největší populace kriticky ohroženého vstavače trojzubého v ČR, NPR Strabišov Oulehla

420 • skalnaté stepi jsou díky zvýšenému množství dusíku v ovzduší a jeho spadu v kyselých deštích ohroženy náletem dřevin, které jsou teď schopny se uchytit i na extrémních stanovištích, kromě pastvy je jiný způsob údržby nereálný, lokalita Turňanský hrad, NP Slovenský kras

420a • včelník rakouský je vzácným druhem stepních lokalit a skalnatých stepí, je hrožen zarůstáním lokalit náletovými dřevinami, NP Slovenský kras

419 • mozaikovitě kosení dílčích ploch v různých termínech, případně kombinované s rotační pastvou přiměřeného počtu ovcí se zdá být rozumným kompromisním řešením, které může vyhovovat většině druhů rostlin a není likvidační pro zbytkové populace hmyzu

420b • zarůstání dřevinami na extrémně nepřístupných stanovištích je zřejmě neodvratné, upuštění od tradiční pastvy tisíců jedinců skotu umožňuje zarostení i dříve obhospodařovaných náhorních planin a úbytek biotopů teplomilných druhů, Zádielská dolina v NP Slovenský kras

420c • kobylika sága je dravý hmyz, jeho potravou jsou kudlanky a sarančata, žije na nejteplejších stepích Moravy a Slovenska, Malé Karpaty(SK)

421c • žlutásek barvoměnný byl ještě začátkem devadesátých let v některých oblastech jižní části CHKO BK a podhůří poměrně vzácným, ale plošně se vyskytujícím druhem. Ústup od klasického drobného obhospodařování narušil mozaiku vhodných stanovišť a motýl již nebyl několik let spatřen

Závěr

Velká druhová rozmanitost flory a fauny v mnoha dnešních cenných přírodních nelesních územích je povětšinou důsledkem tradičních zemědělských metod, které udržovaly různorodé podmínky jak na úrovni krajiny tak maloplošně. K vymizení nebo silnému ohrožení velkého množství původních druhů došlo po scelení krajiny, která znemožnila izolovaným populacím (ve zbytcích druhově bohatých luk a pastvin) mezi sebou vzájemně komunikovat.

422b • sklípkánek hnědý je závislý na výslunných stráních s extenzivní ruční údržbou, z nory v zemi vyvede uzavřenou pavučinu připomínající ponožku, v ní číhá na potravu, kterou napadá přes stěnu pavučiny, sám je častou potravou např. dudků, PR Vrchové

422 • slíďák tatarský žije s údolních nivách vodních toků, noru si buduje v písčitých půdách s nezapojenou vegetací, ale i v intenzivně kosených nebo spásaných plochách původních teplomilných krátkostébelných lučních společenstev, Čerňov (SK)

423 • okáč ovsový obývá xerothermní křovinaté stráně, světlé listnaté lesy a jejich lemy, živnou rostlinou je třtina křovištní, sveřep vzpřímený, kostřava červená a některé druhy ostřic, jako motýl pozdějších sukcesí stadií je ohrožen jak častým kosením, tak zapojením porostů dřevin na lokalitě, stepní stráně u Jestřebic

Tato komunikace (metapopulační dynamika) je z hlediska dlouhodobého přežití zásadní. Řada druhů např. bezobratlých, kteří se nacházejí na počátku potravního řetězce a přímo ovlivňují výskyt většiny obratlovců, dnes taky trpí tím, že fragmenty původních stanovišť nejsou tradičně obdělávány nebo jsou obhospodařovány jednorázovým nejúspornějším způsobem, tj. často velkoplošnou sečí za použití těžké mechanizace. Jednorázová seč může v extrémním případě během několika let takřka vyhubit druhy nacházející se v době seče v citlivé fázi vývoje.

424 • jasoň dymnivkový je heliofilní druh, vyskytuje se na přelomu května a června na loukách v blízkosti lesních světlin, okrajů lesů a remízků, kde je v bylinném patře hojnější dymnivka plná a d. bobovitá, dnes přežívá jen na zlomku svého areálu, PR Ve Vlčí (CHKO BK)

424b • krvavec totem je živnou rostlinou pro dva „naturové“ druhy hydrofilních myrmekofilních modrásků, louky s krvavcem se musí pokosit do poloviny června, aby stihl obrůst do první poloviny července, kosení je důležité taky pro přežívání populací mravenců

424c • modrásek očkovaný je kromě živné rostliny závislý na myrmekofilní vazbě s mravenci druhu *Myrmica scabrinodis*, kteří při nepokosení louky už po jednom roce mohou lokalitu opustit

V současné době je třeba podporovat takové způsoby obhospodařování, které by udržely mozaikovitost na úrovni krajiny, ale i konkrétní louky nebo pastviny. Vzhledem k obrovskému počtu druhů, které jsou obhospodařováním lučních porostů ovlivňovány, nelze navrhnout jednotné ideální obhospodařování travních porostů, které by prospívalo všem ohroženým skupinám, na základě poznání jednotlivých lokalit a zde vyskytujících se druhů se však o to musíme pokusit.

428 • historická velmoc v chovu ovcí Slovensko je teď územím se spoustou zarůstajících pastvin, jednou z výjimek je pastva na slanisku u Močenku

425a • pastva koz je důležitá pro potlačování obrůstajícího náletu, kozy preferují jako zdroj potravy ruderalní porosty a okus dřeviny

427 • chov ovcí ve velkém je celoroční prací na plný úvazek, na jeho podpoře a rozvoji je závislá taky údržba lučních ploch v obtížně obhospodařovatelném svažitém terénu

428a • Drieňová hora u Štúrova je příkladem plživého nástupu hromadění stařiny, zarůstání náletovými dřevinami a škumpou, jen díky písčitém sprašovým půdám, jižní expozici a teplému klimatu už úplně nezarostla a dosud zde přežívá i bez údržby velké množství vzácných teplomilných druhů

429a • saranče uherská vyžaduje extrémně teplé váte písčiny s nezapojeným porostem, žijí se různými druhy trav, z ČR existují 100 let staré nekonkrétní údaje o výskytu, PP Liščie diery (SK)

431 • zvláštní tmavé ovce se šroubovitým typem rohů, NP Hortobágy (HU)

429c • tesařík drsnorohý je teplomilný a najdeme ho zpravidla na letitých soliterních vrbách a topolech, pro jeho přežití je nutné plošně zachovávat jeho živné rostliny, dříve se vyskytoval i u Uherského Hradiště, Čenkov (SK)

429b • tořič pavoukonosný v ČR neroste, i na stepích jižního Slovenska je velkou vzácností, PR Vršok (SK)

424a • mečík střežovitý roste na vlhkých a podmáčených stano-
vištích, kvete v červenci, plochy s mečíky se v chráněných územích
kosí až koncem srpna, Hostýnské vrchy

430 • typický šedý skot pomáhá zajišťovat údržbu stepí v NP Hortobaghy v Maďarsku, kde se na 80 tisících hektarech
pase 60 tisíc kusů různých druhů dobytka, pastva vytváří biotopy přírodního charakteru obývaných spoustou
např. druhů ptáků, byl zde zřízen turisticky atraktivní NP

432 • pasoucí se srstnatá prasata jsou na maďarském venkově běžným jevem, udržují okolí farem jako nízkostébelný
travní porost, který je speciálním biotopem pro spoustu zajímavých druhů

424f • modrásek bahenní je ve fázi housenky adoptován
mravenci Myrmica rubra, tento druh mravence není tak
citlivý na zanedbání údržby travních porostů a žije i více let
na nekosených loukách

www.nature.hyperlink.cz

www.naturabohemica.cz

cs.wikipedia.org

www.botany.cz

www.lepidoptera.cz

www.rendy.eu

www.biolib.cz

www.biomonitoring.cz

internetové stránky obcí

Batoušek P., 2007:

Inventarizační průzkum rostlin lokality Zákostelí
archiv KÚ Zlínského kraje

Batoušek P., 2007:

**Inventarizační průzkum rostlin
lokality Litenčická cihelna**
archiv KÚ Zlínského kraje

Batoušek P., 2008:

**Inventarizační průzkum rostlin lokality
Kopec u Cvrčovic**
archiv KÚ Zlínského kraje

Beneš J., Konvička M., Dvořák J., Fric Z., Havelka Z.,
Pavličko A., Vrabec V., Weiderhoffer Z., 2002:

Motýli České republiky: Rozšíření a ochrana I, II
SOM, Praha

Bezděčka P. a kol., 2007:

**Inventarizační průzkum žahadlového blanokřídlého
hmyzu (Hymenoptera aculeata) navržené přírodní
památky Litenčická cihelna**
archiv KÚ Zlínského kraje

Bezděčka P. a kol., 2007:

**Inventarizační průzkum žahadlového blanokřídlého
hmyzu (Hymenoptera aculeata) navržené přírodní
rezervace Zákostelí**
archiv KÚ Zlínského kraje

Bělín V., 1999:

Motýli České a Slovenské republiky aktivní ve dne
Vít Kabourek, Zlín

Černý W., Drchal K., 1997:

Ptáci
Aventinum nakladatelství s.r.o. Praha

Deyl M., Hísek K., 2001:

Naše květiny
Academia Praha

Dostál J., 1989:

Nová květena ČR, 1, 2
Academia, Praha

Hudec K., Šťastný K. (eds), 2005:

Fauna ČR, sv.29/1, Ptáci – Aves 2/1, 2/2
Academia, Praha

Hůrka K., 2005:

Brouci České a Slovenské republiky
KODIAK print, spol. s r.o., Zlín

Konvička M., Beneš J., Čížek L., 2005:

**Ohrožený hmyz nelesních stanovišť:
ochrana a management**
Sagitaria Sdružení pro ochranu přírody
střední Moravy, Olomouc

Konvička M., Čížek L., Beneš J., 2004:

**Ohrožený hmyz nížinných lesů:
ochrana a management**
Sagitaria Sdružení pro ochranu přírody
střední Moravy, Olomouc

Kopeček F., 2007:

**Závěrečná zpráva z inventarizace Lepidopter
v navrhovaném MZCHÚ Litenčická cihelna**
archiv KÚ Zlínského kraje

Kopeček F., 2008:

**Revize výskytu druhů motýlů jejichž stanoviště jsou
předmětem ochrany v rámci systému NATURA 2000
a druhů, které jsou chráněny zákonem 114/1995 Sb.,
na lokalitě Stráně u Popovic v k.ú Popovice a Hrad-
čovice**

archiv KÚ Zlínského kraje

Kopeček F., 2008:

**Revize výskytu druhů motýlů jejichž stanoviště jsou
předmětem ochrany v rámci systému NATURA 2000
a druhů, které jsou chráněny zákonem 114/1995 Sb.,
na lokalitě Údolí u Javorovce v k.ú Javorovec**

archiv KÚ Zlínského kraje

Mládek J., Pavlů V., Hejčman M., Gaisler J.(eds) 2006:

**Pastva jako prostředek údržby trvalých travních po-
rostů
v chráněných územích**

Výzkumný ústav rostlinné výroby Praha a MŽP ČR

Nekuda V. (ed.), 1992:

Uherskohradištsko

Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Slováké
muzeum v Uherském Hradišti

Procházka F.(ed.) 2001:

**Červený a černý seznam cévnatých rostlin
České republiky (stav v roce 2000)**
Příroda, Praha

Svačina T.(ed.), 2007:

Příroda Hostýnských vrchů

Českomoravské sdružení pro ochranu přírody Chvalčov

Šťastný K., Bejček V., Hudec K., 2006:

**Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice
2001 – 2003, Aventinum s.r.o., Praha**

Zahradník J., Severa F., 2004:

Hmyz

Aventinum s.r.o., Praha

Zwach I., 1990:

Naši obojživelníci a plazi ve fotografii

Státní zemědělské nakladatelství, Praha

Zwach I., 2009:

Obojživelníci a plazi České republiky

Grada Publishing, a.s., Praha

